

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΝΙΑΙΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ
Π/ΘΜΙΑΣ & Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
Δ/ΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:
Βαθ. Προτεραιότητας:

Αθήνα, 16-09-2014
Αρ. Πρωτ. 147340/Γ2

Ταχ. Δ/ση: Ανδρέα Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη: 15180 Μαρούσι
Ιστοσελίδα: www.minedu.gov.gr
Πληροφορίες: Αν. Πασχαλίδου
Τηλέφωνο: 210-3443422

ΠΡΟΣ:

- Δ/νσεις Δ/θμιας Εκπ/σης
- Γραφεία Σχολικών Συμβούλων
- Γυμνάσια (μέσω των Δ/νσεων Δ/θμιας Εκπ/σης)

ΚΟΙΝ.:

- Περιφερειακές Δ/νσεις Εκπ/σης
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Αν. Τσόχα 36
11521 Αθήνα

ΘΕΜΑ: Οδηγίες για τη διδασκαλία των θεωρητικών μαθημάτων Ημερήσιου και Εσπερινού Γυμνασίου για το σχ. έτος 2014-2015

Μετά από σχετική εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (πράξη 50/04-08-2014 Δ.Σ.) σας αποστέλλουμε τις παρακάτω οδηγίες σχετικά με τη διδασκαλία των θεωρητικών μαθημάτων Ημερήσιου και Εσπερινού Γυμνασίου για το σχ. έτος 2014-2015. Συγκεκριμένα:

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Απαραίτητη προϋπόθεση για την κατανόηση του μαθήματος είναι η διδασκαλία της ύλης χωρίς χάσματα και ασυνέχειες. Η αποσπασματικότητα δεν επιτρέπει στους μαθητές να κατανοήσουν τη σχέση που συνδέει μεταξύ τους τα ιστορικά γεγονότα ούτε το πλέγμα των συνθηκών υπό τις οποίες αυτά συντελέστηκαν. Για τον λόγο αυτό πρέπει να καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για ολοκλήρωση της ύλης μέσα στο διδακτικό έτος. Επειδή όμως σε πολλές περιπτώσεις η συστηματική διδασκαλία όλου του βιβλίου καθίσταται αδύνατη λόγω αντικειμενικών προβλημάτων προτείνεται ως απολύτως αναγκαία η διδασκαλία των αμέσως παρακάτω ενοτήτων. Όσον αφορά τις ενότητες που δεν έχουν συμπεριληφθεί στη διδακτέα ύλη, θεωρείται αυτονόητο ότι ο εκπαιδευτικός θα μεριμνήσει ώστε, μέσα από μια ευσύννοπη προσέγγιση των βασικών στοιχείων τους, να διασφαλισθεί η συνέχεια και η συνοχή της ιστορικής αφήγησης.

Επίσης, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη για όλες τις τάξεις ότι οι ιστορικές πηγές που περιέχονται στα σχολικά βιβλία ιστορίας δεν αποτελούν προέκταση της αφήγησης του βιβλίου και επομένως δεν πρέπει να διδάσκονται ως επιπλέον γνωστικά στοιχεία, των οποίων ζητείται κατά τις εξετάσεις η εκμάθηση, αλλά αποτελούν μεθοδολογικά εργαλεία για την άσκηση της κριτικής σκέψης των μαθητών.

ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

I. ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ

Κεφάλαιο Β΄: Η Εποχή του Χαλκού (3000-1100 π.Χ.)

2. Ο Κυκλαδικός πολιτισμός
3. Ο Μινωικός πολιτισμός
5. Ο Μυκηναϊκός κόσμος

II. ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Κεφάλαιο Γ΄: Ο Ελληνικός κόσμος από το 1100 έως το 800 π. Χ.

1. Οι μεταβατικοί χρόνοι
2. Η πολιτιστική αναγέννηση

Κεφάλαιο Δ΄: Αρχαϊκή Εποχή (800-479 π. Χ.)

1. Αποικιακή εξάπλωση
2. Η Πόλη-Κράτος και η εξέλιξη του πολιτεύματος
3. Η Σπάρτη
4. Η Αθήνα: Από τη βασιλεία στην αριστοκρατία
5. Αθήνα: Πορεία προς τη Δημοκρατία
6. Οι Πανελλήνιοι δεσμοί
7. Πέρσες και Έλληνες: Δυο κόσμοι συγκρούονται
8. Η οριστική απομάκρυνση της περσικής επίθεσης
9. Τα γράμματα
10. Η τέχνη

Κεφάλαιο Ε΄: Η Ηγεμονία της Αθήνας (479-431π.Χ.)

1. Η συμμαχία της Δήλου - Η συμμαχία όργανο της αθηναϊκής ηγεμονίας
2. Το δημοκρατικό πολίτευμα σταθεροποιείται - Ο Περικλής και το δημοκρατικό πολίτευμα
3. Η λειτουργία του πολιτεύματος. Οι λειτουργίες
4. Η συγκρότηση της αθηναϊκής κοινωνίας - Η καθημερινή ζωή
5. Η διαδικασία της μόρφωσης - Ο Αθηναίος και η εργασία - Η Αθήνα γιορτάζει

Κεφάλαιο ΣΤ΄: Ηγεμονικοί ανταγωνισμοί και κάμψη των ελληνικών πόλεων

(431-362 π. Χ.)

1. Τα αίτια και οι αφορμές του Πελοποννησιακού πολέμου - Ο Αρχιδάμειος πόλεμος (431-421 π.Χ.)
2. Η εκστρατεία στη Σικελία (415-413 π.Χ.) - Ο

Δεκελεικός πόλεμος

(413-404 π.Χ.)

3. Η ηγεμονία της Σπάρτης: Μια κυριαρχία σε αμφισβήτηση

4. Η κυριαρχία της Θήβας στην Ελλάδα

Κεφάλαιο Ζ΄: Η ανάπτυξη της Μακεδονίας

1. Το κράτος της Μακεδονίας
2. Το κράτος της Μακεδονίας επεκτείνεται
3. Αλέξανδρος. Η κατάκτηση της Ανατολής
4. Το έργο του Αλεξάνδρου
5. Οι τύχες της Κύπρου

Κεφάλαιο Η΄: Οι Τέχνες και τα Γράμματα την Κλασική Εποχή

1. Τα Γράμματα
2. Οι τέχνες
3. Η αρχιτεκτονική των κλασικών χρόνων
4. Η γλυπτική και η ζωγραφική των κλασικών χρόνων

Κεφάλαιο Θ΄: Ελληνιστικοί και Ρωμαϊκοί Χρόνοι

1. Τα ελληνιστικά βασίλεια
2. Η κατάσταση στον ελλαδικό χώρο
3. Το ρωμαϊκό κράτος αποκτά μεγάλη δύναμη
4. Η υποταγή του ελληνικού κόσμου

Κεφάλαιο Ι΄: Από τη Ρώμη στο Βυζάντιο

1. Η ρωμαϊκή ειρήνη
4. 3^{ος} αιώνας μ. Χ. Η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία σε κρίση
5. Κωνσταντίνος: Η μεγάλη στροφή

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΟΤΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Κεφάλαιο Πρώτο: Οι πρώτοι αιώνες του Βυζαντίου (330-717),

I. Η μετεξέλιξη του Ρωμαϊκού κράτους

1. Από τη Ρώμη στη Νέα Ρώμη

II. Εξωτερικά προβλήματα και αναδιοργάνωση του κράτους

1. Ο Ιουστινιανός και το έργο του
2. Ο Ηράκλειος και η δυναστεία του (610-717):

Εσωτερική

μεταρρύθμιση και αγώνας επιβίωσης

Κεφάλαιο Δεύτερο: Λαοί στον περίγυρο του βυζαντινού κράτους

I. Ο Βαλκανικός κόσμος κατά τον Μεσαίωνα

1. Οι Σλάβοι και οι σχέσεις τους με το Βυζάντιο
2. Οι Βούλγαροι και οι σχέσεις τους με το Βυζάντιο

II. Ο κόσμος του Ισλάμ κατά την περίοδο του

Μεσαίωνα

2. Το εμπόριο και ο πολιτισμός του Ισλάμ

Κεφάλαιο Τρίτο: Περίοδος της μεγάλης ακμής του Βυζαντίου (717-1025)

I. Παγίωση της Βυζαντινής κυριαρχίας στα Βαλκάνια

και τη Μ. Ασία

1. Η διαμόρφωση της μεσαιωνικής ελληνικής βυζαντινής Αυτοκρατορίας
2. Η μεταβατική εποχή: Οι έριδες για το ζήτημα των εικόνων
3. Η βασιλεία του Μιχαήλ Γ΄ και η αυγή της Νέας Εποχής
4. Η διάδοση του Χριστιανισμού στους Μοραβούς και τους Βουλγάρους
5. Η Βυζαντινή εποποιία. Επικοί αγώνες και επέκταση της Αυτοκρατορίας
6. Η ίδρυση, η εξέλιξη και ο εκχριστιανισμός του Ρωσικού Κράτους
7. Σχέσεις Βυζαντίου - Δύσης. Αγώνες για τη διατήρηση των ιταλικών κτήσεων

Κεφάλαιο Τέταρτο: Περίοδος της κρίσης του Βυζαντίου (1025-1453)

I. Η εξασθένηση του Βυζαντίου και το Σχίσμα με τη Δύση

1. Η κρίση και οι απώλειες της αυτοκρατορίας κατά τον 11^ο αιώνα (1025-1081)

2. Οι Κομνηνοί και η μερική αναδιοργάνωση της αυτοκρατορίας

3. Η ενετική οικονομική διείσδυση και το σχίσμα των εκκλησιών

II. Οι Σταυροφορίες και οι συνέπειές τους για το Βυζάντιο

1. Οι σταυροφορίες και η πρώτη άλωση της Πόλης

2. Η περίοδος της Λατινοκρατίας και τα ελληνικά κράτη

III. Ανασύσταση του Βυζαντίου και υποταγή στους Οθωμανούς

1. Εξάπλωση των Τούρκων και τελευταίες προσπάθειες για την ανάσχεσή τους

2. Η άλωση της Πόλης

Κεφάλαιο Πέμπτο: Ο πολιτισμός του Βυζαντίου

1. Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο

4. Εικαστικές Τέχνες και Μουσική

Κεφάλαιο Έκτο: Η μεσαιωνική Ευρώπη

I. Η εξέλιξη της Μεσαιωνικής Ευρώπης μετά τη μετανάστευση των λαών (5^{ος}-10^{ος} αι.)

2. Ο Καρλομάγνος και η εποχή του

Κεφάλαιο Έβδομο: Η Ευρώπη στους νεότερους χρόνους (15^{ος}-18^{ος})

αι.)

- I. Οι ανακατατάξεις στη μεταμεσαιωνική ευρωπαϊκή κοινωνία
  1. Οι ανακαλύψεις
  2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός
  3. Η θρησκευτική Μεταρρύθμιση
  4. Πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις από το 15^ο ως το 18^ο αιώνα.
- II. Ο Ελληνισμός υπό βενετική και οθωμανική κυριαρχία

ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Κεφάλαιο πρώτο: Οι απαρχές διαμόρφωσης του Νεότερου κόσμου

1. Η εποχή του Διαφωτισμού
2. Η αμερικανική επανάσταση
3. Η έκρηξη και η εξέλιξη της γαλλικής επανάστασης (1789-1794),

Κεφάλαιο δεύτερο: Η ελληνική επανάσταση του 1821 στο πλαίσιο της ανάδυσης των εθνικών ιδεών και του φιλελευθερισμού στην Ευρώπη

5. Ο Ελληνισμός από τα μέσα του 18^{ου} αι. έως τις αρχές του 19^{ου} αι.

7. Η Φιλική Εταιρεία και η κήρυξη της ελληνικής επανάστασης στις

παραδουνάβιες ηγεμονίες

8. Η εξέλιξη της ελληνικής επανάστασης (1821-1827)

9. Πρώτες προσπάθειες των επαναστατημένων Ελλήνων για

συγκρότηση κράτους

10. Ελληνική επανάσταση και Ευρώπη

Κεφάλαιο τρίτο: Οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις στην Ευρώπη και στον κόσμο τον 19^ο αιώνα

12. Η ωρίμανση της βιομηχανικής επανάστασης
13. Κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της βιομηχανικής επανάστασης

Κεφάλαιο τέταρτο: Το ελληνικό κράτος από την ίδρυσή του έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα

17. Ο Ι. Καποδίστριας ως κυβερνήτης της Ελλάδας (1828-1831). Η ολοκλήρωση της ελληνικής επανάστασης (1829)

18. Από την άφιξη του Όθωνα (1833) έως την 3^η Σεπτεμβρίου 1843

19. Από την 3^η Σεπτεμβρίου 1843 έως την έξωση του Όθωνα (1862)

20. Από την έξωση του Όθωνα (1862) έως το κίνημα στο Γουδί (1909)

21. Το κρητικό ζήτημα (1821-1905)

22. Τα Βαλκάνια των αλληλοσυγκρουόμενων εθνικών επιδιώξεων

23. Η ελληνική οικονομία και κοινωνία κατά τον 19^ο αιώνα

Κεφάλαιο έκτο: Η Ελλάδα από το κίνημα στο Γουδί (1909) έως το τέλος των Βαλκανικών πολέμων (1913)

27. Το κίνημα στο Γουδί (1909)

28. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος πρωθυπουργός: η βενιζελική πολιτική της περιόδου 1910-1912

29. Οι βαλκανικοί πόλεμοι (1912-1913)

30. Η Ελλάδα και τα Βαλκάνια αμέσως μετά τους βαλκανικούς πολέμους

Κεφάλαιο έβδομο: Ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος και η ρωσική επανάσταση (1914 - 1918)

31. Τα αίτια, η έκρηξη και τα μέτωπα του Α΄ παγκοσμίου πολέμου

32. Η Ελλάδα στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο - Ο Εθνικός διχασμός

33. Η ρωσική επανάσταση

34. Η λήξη του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου και οι μεταπολεμικές ρυθμίσεις

Κεφάλαιο όγδοο: Ο Μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922)

35. Οι διεκδικήσεις της Αντάντ και της Ελλάδας στην Οθωμανική

Αυτοκρατορία

του Πόντου

37. Το τουρκικό εθνικό κίνημα

38. Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922)

39. Εξελίξεις σε Ελλάδα και Τουρκία μετά τον μικρασιατικό πόλεμο

Κεφάλαιο ένατο: Η εποχή του Μεσοπολέμου (1919-1939)

40. Τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, η παγκόσμια οικονομική κρίση

του 1929 και η Μεγάλη Ύφεση

41. Κοινωνικές διαστάσεις της κρίσης του 1929

42. Πολιτικές διαστάσεις της κρίσης του 1929

43. Η Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Η δικτατορία της

4^{ης} Αυγούστου

1936

44. Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο

Κεφάλαιο δέκατο: Ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος και η Ελλάδα

45. Τα προμηνύματα και τα αίτια του Β΄ παγκοσμίου πολέμου

46. Ο Β΄ παγκόσμιος πόλεμος

47. Η συμμετοχή της Ελλάδας στον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο

48. Κατοχή, Αντίσταση και Απελευθέρωση

49. Τα αποτελέσματα του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου και η ίδρυση του

Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών

Κεφάλαιο ενδέκατο: Διεθνείς εξελίξεις από το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου πολέμου έως τα τέλη του 20^{ου} αιώνα

50. Η πολιτική διαίρεση της μεταπολεμικής Ευρώπης

Κεφάλαιο δωδέκατο: Η Ελλάδα από το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου πολέμου έως τα τέλη του 20^{ου} αιώνα

54. Ο εμφύλιος πόλεμος και τα κύρια προβλήματα της μετεμφυλιακής Ελλάδας (1944-1963). Ο κυπριακός αγώνας (1955-1960)

55. Όξυνση της πολιτικής κρίσης και η δικτατορία της 21^{ης} Απριλίου 1967 (1963-1974)

56. Η Ελλάδα από τη Μεταπολίτευση έως τις αρχές της δεκαετίας του '80 (1974-1981)

57. Η Ελλάδα κατά τη δεκαετία του '80 (1981-1989)

58. Η Ελλάδα στη μεταψυχροπολεμική εποχή (1989-2001)

Κεφάλαιο δέκατο τρίτο: Οι προσπάθειες ενοποίησης της Ευρώπης και η Ελλάδα

59. Οι κυριότεροι σταθμοί στις προσπάθειες ενοποίησης της Ευρώπης (1951-2001)

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Θα διδαχτούν η Ομήρου Οδύσσεια και οι Ηροδότου Ιστορίες σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.

A) ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

Η Ομήρου Οδύσσεια θα διδαχτεί δύο (2) ώρες την εβδομάδα (σε συνεχόμενο δίωρο, εφόσον ο διδάσκων το επιθυμεί) από τον Σεπτέμβριο μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου.

Ενότητες	Διδακτικές ώρες
Εισαγωγή (1, 2, 3, 4, 6, 7, 8) Το περιεχόμενο των ενοτήτων 5, 9 και 10 ο διδάσκων μπορεί να το αξιοποιήσει κατά τη διδασκαλία του κειμένου όπως εκείνος κρίνει προσφορότερο.	2

Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίας α	1
Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας α 1 -25	1
Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας α 26-108	1
-//- -// -//- α 109-173	1
-//- -// -//- α 174-360	2
-//- -// -//- α 361-497	2
Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίων β, γ, δ, ε	1
Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας ε 50-164	2
Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας ε 165-251	2
Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας ε 311-420	2
Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίας ζ	2
Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας ζ 139-259	2
Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίων η, θ, ι,	1
Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας ι 240-630	3
Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίων κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π	1
Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας π, 185-336	2
Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίων ρ, σ, τ, υ, φ, χ	2
Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας χ 350-446	2
Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίας ψ	3
Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας ψ 89-381	3
Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίας ω	2
Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας ω 265-377	2
Γενική θεώρηση της Οδύσσειας	1
Σύνολο προβλεπόμενων ωρών	35

Τα εισαγωγικά σημειώματα των ραψωδίων αποτελούν στοιχεία αναφοράς κατά την επεξεργασία, δηλαδή αξιοποιούνται, αλλά δεν απομνημονεύονται και ούτε αποτελούν εξεταστέα ύλη.

Ο διδάσκων φροντίζει να εντάσσει τα επιλεγμένα προς αναλυτική επεξεργασία αποσπάσματα στο πλαίσιο της ραψωδίας στην οποία ανήκουν, αξιοποιώντας τις περιληπτικές αναδιηγήσεις του περιεχομένου των ραψωδίων και ενθαρρύνοντας, κατά την κρίση του και σύμφωνα με τον διαθέσιμο διδακτικό χρόνο, την ανάγνωση ανθολογημένων αποσπασμάτων του εγχειριδίου.

Β) ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Οι Ηροδότου Ιστορίες θα διδαχτούν κανονικά δύο (2) ώρες την εβδομάδα (σε συνεχόμενο δίωρο, εφόσον ο διδάσκων το επιθυμεί) από την 1η Μαρτίου μέχρι τον Μάιο σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.

Ενότητες	Διδακτικές ώρες
Εισαγωγή: Βίος και έργο του Ηροδότου, Ταξίδια, Εποχή-περιβάλλον-επιδράσεις, Αρχές της Ελληνικής Ιστοριογραφίας-Λογογράφοι, Το έργο του Ηροδότου, Πατέρας της Ιστορίας, Αντιλήψεις-Ιδέες-Αξίες, Μέθοδος, Χρονολογικό σύστημα	1

Βιβλίο πρώτο Ενότητα 1 ^η : Προοίμιο Ενότητα 2 ^η : Κροίσος και Σόλων Ενότητα 3 ^η : Κροίσος και Κύρος	4
Βιβλίο δεύτερο Ενότητα 6 ^η : Μνημεία της Αιγύπτου	1
Βιβλίο τρίτο Ενότητα 8 ^η : Τα πολιτεύματα	1
Βιβλίο έκτο Ενότητα 11: Η μάχη του Μαραθώνα	2
Βιβλίο έβδομο Ενότητα 12: Διάλογος Ξέρξη-Δημάρατου Ενότητα 13: Η μάχη των Θερμοπυλών	2
Βιβλίο όγδοο Ενότητα 15: Η ναυμαχία της Σαλαμίνας	1
Συνολική θεώρηση	1
Σύνολο προβλεπόμενων ωρών	13 ώρες

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Θα διδαχτούν κανονικά τα Ομηρικά Έπη: Ιλιάδα και το Ανθολόγιο Αρχαία Ελλάδα. Ο τόπος και οι άνθρωποι σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.

Α) ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ: ΙΛΙΑΔΑ

Το βιβλίο Ομηρικά Έπη: Ιλιάδα θα διδαχτεί δύο (2) ώρες την εβδομάδα (σε συνεχόμενο δίωρο, εφόσον ο διδάσκων το επιθυμεί) από τον Σεπτέμβριο έως το τέλος Φεβρουαρίου.

Ενότητες	Διδακτικές ώρες
Εισαγωγή	1
Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίας Α Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας Α 1-53	2
Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας Α 54-306	4
Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας Α 350-431α	2
Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας Α 494-612	3
Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίων Β, Γ Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας Γ 121-244	2
Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίων Δ, Ε, Ζ Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας Ζ 369-529	3
Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίων Η, Θ, Ι Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας Ι 225-431	3
Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίων Κ, Λ, Μ, Ν, Ξ, Ο	1
Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίας Π Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας Π 684-867	3
Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδίων Ρ, Σ Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας Σ 478-616	3

Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδιών Τ, Υ, Φ, Χ Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας Χ 247-394	3
Περιληπτική αναδιήγηση ραψωδιών Ψ, Ω Αναλυτική επεξεργασία ραψωδίας Ω 468-677	4
Συνολική θεώρηση	1
Σύνολο προβλεπόμενων ωρών	35

Ο διδάσκων φροντίζει να εντάσσει τα επιλεγμένα προς αναλυτική επεξεργασία αποσπάσματα στο πλαίσιο της ραψωδίας στην οποία ανήκουν, αξιοποιώντας τις περιληπτικές αναδιηγήσεις του περιεχομένου των ραψωδιών και ενθαρρύνοντας, κατά την κρίση του και σύμφωνα με τον διαθέσιμο διδακτικό χρόνο, την ανάγνωση ανθολογημένων αποσπασμάτων του εγχειριδίου.

Β) ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ. Ο ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ (ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ)

Το βιβλίο Αρχαία Ελλάδα. ο Τόπος και οι Άνθρωποι θα διδαχτεί δύο (2) ώρες την εβδομάδα (σε συνεχόμενο δίωρο, εφόσον ο διδάσκων το επιθυμεί) από τον Μάρτιο έως τον Μάιο.

Ενότητες	Διδακτικές ώρες
Η Αθήνα (επιλογή τουλάχιστον 2 κειμένων κατά την κρίση του καθηγητή)	3
Η Σπάρτη	2
Η Μακεδονία	2
Η Κόρινθος μετά την καταστροφή	1
Η Αλεξάνδρεια	2
Αθλητισμός και αθλήματα	3
Σύνολο προβλεπόμενων ωρών	13 ώρες

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Θα διδαχτούν κανονικά τα αντικείμενα 1) Δραματική Ποίηση, στο οποίο ο διδάσκων επιλέγει ανάμεσα στα βιβλία Δραματική Ποίηση. Ευριπίδη Ελένη και Δραματική Ποίηση. Αριστοφάνη Όρνιθες, σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ) και 2) το Ανθολόγιο Φιλοσοφικών Κειμένων σύμφωνα με το (ΑΠΣ).

1) ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Το αντικείμενο θα διδαχτεί δύο (2) ώρες την εβδομάδα (σε συνεχόμενο δίωρο, εφόσον ο διδάσκων επιθυμεί) από τον Σεπτέμβριο έως το τέλος Φεβρουαρίου. Ο διδάσκων επιλέγει ανάμεσα στα βιβλία **Δραματική Ποίηση Ευριπίδη Ελένη** και **Δραματική Ποίηση Αριστοφάνη Όρνιθες**, σύμφωνα με το (ΑΠΣ).

Α) Δραματική Ποίηση. Ευριπίδη Ελένη

Ως εισαγωγή, από το εγχειρίδιο Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας θα διδαχθούν από το κεφ. «Δεύτερη Περίοδος: Αττική ή Κλασική» οι ενότητες: Δραματική Ποίηση, Η τραγωδία (1. Η προέλευση της τραγωδίας: από τη

διονυσιακή λατρεία στο δραματικό είδος, 2. Η ακμή της τραγωδίας: η εποχή και το κλίμα της, 3. Δραματικοί αγώνες, 4. Συντελεστές της παράστασης, 5. Δομή της τραγωδίας, 7. Οι μεγάλοι τραγικοί (θα γίνει απλή αναφορά στους προδρόμους, στον Αισχύλο και στον Σοφοκλή, ενώ θα δοθεί έμφαση στην υποεπότητα που αναφέρεται στον Ευριπίδη με εξαίρεση τα έργα του, τα οποία οι μαθητές θα πρέπει να τα γνωρίζουν ονομαστικά.

Ενότητες	Διδακτικές ώρες
Εισαγωγή	2
Αναλυτική επεξεργασία Προλόγου (1-191)	3
Αναλυτική επεξεργασία Παρόδου (192-288)	2
Συνοπτική θεώρηση Παρόδου (289-436)	1
Αναλυτική επεξεργασία Α΄ Επεισοδίου (437-575)	3
Αναλυτική επεξεργασία Επιπαρόδου - Β΄ Επεισοδίου (576-658)	2
Αναλυτική επεξεργασία Β΄ Επεισοδίου (659-840)	3
Αναλυτική επεξεργασία Β΄ Επεισοδίου (841-941)	2
Αναλυτική επεξεργασία Β΄ Επεισοδίου (942-1139)	2
Αναλυτική επεξεργασία Β΄ Επεισοδίου (1140-1219)	3
Αναλυτική επεξεργασία Α΄ Στασίμου (1220-1285)	1
Αναλυτική επεξεργασία Γ΄ Επεισοδίου (1286-1424)	3
Αναλυτική επεξεργασία Β΄ Στασίμου (1425-1499)	1
Αναλυτική επεξεργασία Δ΄ Επεισοδίου (1500-1592)	2
Συνοπτική θεώρηση Γ΄ Στασίμου (1593-1652)	1
Συνοπτική θεώρηση εξόδου (1653-1778)	3
Αναλυτική επεξεργασία Εξόδου (1779-1870)	1
Γενική θεώρηση	1
Σύνολο προβλεπόμενων ωρών	35

Β) Δραματική Ποίηση, Αριστοφάνη Όρνιθες

Από το σχολικό εγχειρίδιο *Δραματική Ποίηση Αριστοφάνη Όρνιθες* θα διδαχθούν:

α) Η Εισαγωγή στο σύνολό της. Υποστηρικτικά ο διδάσκων μπορεί να αναφερθεί στα αντίστοιχα κεφάλαια από το εγχειρίδιο *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας*.

β) Οι παρακάτω ενότητες του κειμένου:

Ενότητες	Διδακτικές ώρες
Εισαγωγή	2

Αναλυτική επεξεργασία Προλόγου (1-231)	4
Αναλυτική επεξεργασία Παρόδου (232-487)	4
Αναλυτική επεξεργασία Επιρρηματικού Αγώνα (488-576)	2
Συνοπτική θεώρηση Επιρρηματικού Αγώνα (577-677)	1
Συνοπτική θεώρηση Μεταβατικής σκηνής (678-716)	1
Αναλυτική επεξεργασία Παράβασης (717-794)	2
Συνοπτική θεώρηση Παράβασης (795-842)	1
Αναλυτική επεξεργασία Ιαμβικών σκηνών I (843-1106)	3
Συνοπτική θεώρηση Δεύτερης Παράβασης (1107-1168)	1
Συνοπτική θεώρηση Ιαμβικών σκηνών II (1169-1397)	1
Αναλυτική επεξεργασία Ιαμβικών σκηνών II (1398-1539)	3
Συνοπτική θεώρηση Ιαμβικών σκηνών II (1540-1638)	1
Αναλυτική επεξεργασία Ιαμβικών σκηνών II (1639-1773)	4
Συνοπτική θεώρηση Ιαμβικών σκηνών II (1774-1787)	1
Αναλυτική επεξεργασία Εξόδου (1788-1851)	3
Γενική θεώρηση	1
Σύνολο προβλεπόμενων ωρών	35

2) ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Το αντικείμενο θα διδαχτεί δύο (2) ώρες την εβδομάδα (εφόσον ο διδάσκων επιθυμεί, σε συνεχόμενο δίωρο) από τον Μάρτιο και μετά.

Ενότητες	Διδακτικές ώρες
Εισαγωγή (1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9) Η εισαγωγή να διδαχτεί στο πλαίσιο της παρουσίασης του αντικειμένου και του βιβλίου	2
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή (1-3), Ενότητα 3	1
Κεφάλαιο 2: Εισαγωγή (1-3), Ενότητα 2, 4	2
Κεφάλαιο 3: Εισαγωγή (1-6)	1
Κεφάλαιο 3: Ενότητα 4	1
Κεφάλαιο 4: Εισαγωγή (2-3)	1
Κεφάλαιο 4: Ενότητες 2, 3, 5	2
Κεφάλαιο 5: Εισαγωγή (1-6)	1
Κεφάλαιο 5: Ενότητα 2	1
Συνολική θεώρηση	1
Σύνολο προβλεπόμενων ωρών	13

Επισημαίνεται ότι οι εισαγωγές στα κεφάλαια θα διδαχθούν ως εισαγωγές στη

θεματική των κειμένων και στο μέτρο που είναι χρήσιμες για την ερμηνεία τους. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να διδαχθούν ανεξάρτητα από τα κείμενα ως ιστορία της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας. Προκειμένου να διευκρινιστούν συγκεκριμένα σημεία των εισαγωγών, ο διδάσκων, εφόσον το θεωρεί απαραίτητο, μπορεί να διαβάσει κείμενα από το εγχειρίδιο τα οποία δεν προβλέπονται στη διδακτέα ύλη.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ)

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Από το διδακτικό βιβλίο «**Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Α΄ Γυμνασίου**» των Ν. Μπεζαντάκου, Α. Παπαθωμά κ.ά., **δεν** θα διδαχθεί το Α΄ Μέρος (Κείμενο) των Ενοτήτων **5, 8, 9, 10, 13, 16, 17, 18**, καθώς και τα αντίστοιχα παράλληλα Κείμενα του Επιμέτρου. Το Β΄ και Γ΄ Μέρος όλων των Ενοτήτων (1-18) θα διδαχθεί κανονικά.

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Από το διδακτικό βιβλίο «**Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Β΄ Γυμνασίου**» των Α. Παπαθωμά, Μ. Γαλάνη κ.ά., **δεν** θα διδαχθούν: α) από τις **Ενότητες 2, 4, 6, 8, 9, 10, 13, 18** το Α΄ Μέρος (Κείμενο και παράλληλα Κείμενα του Επιμέτρου). β) από την **Ενότητα 14** το Β΄2 Μέρος (Ετυμολογικά). γ) από την **Ενότητα 16^η** το Α΄ Μέρος (Κείμενο και παράλληλο Κείμενο του Επιμέτρου) και Β΄1, 2 Μέρος (Λεξιλογικά και Ετυμολογικά). δ) από την **Ενότητα 17** το Β΄1, 2 Μέρος (Λεξιλογικά και Ετυμολογικά). Η υπόλοιπη ύλη του βιβλίου θα διδαχθεί κανονικά.

Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

- 1) Από το διδακτικό βιβλίο «**Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Γ΄ Γυμνασίου**» των Ν. Μπεζαντάκου, Β. Χαραλαμπάκου κ.ά., **δεν** θα διδαχθεί το Α΄ Μέρος (Κείμενο και παράλληλα Κείμενα του Επιμέτρου) των Ενοτήτων **3, 5, 7, 10, 11, 12**. Το Β΄ και Γ΄ Μέρος όλων των Ενοτήτων (1-12) θα διδαχθεί κανονικά.
- 2) Η διδακτέα ύλη από το βιβλίο «**Αρριανού Αλεξάνδρου Ανάβαση**» **Γ΄ Γυμνασίου** των Ν. Μπούρα, Κ. Ναστούλη, Α. Σακελλαρίου, (κατά το 3^ο τρίμηνο: Μάρτιος-Μάιος) ορίζεται ως ακολούθως:
  - i. **Εισαγωγή:** Τα κεφάλαια **I, II, III, V, VIII** θα διδαχθούν κανονικά. Τα κεφάλαια **IV, VI, VII** **δεν θα διδαχθούν**.
  - ii. **Κείμενο:** Από το **Α΄** Βιβλίο θα διδαχθούν τα κεφάλαια: **13,3-7, 15, 3-8, 16, 4-7**. Από το **Β΄** Βιβλίο θα διδαχθεί το κεφάλαιο **4, 9-11**. Από το **Ε΄** Βιβλίο θα διδαχθεί το κεφάλαιο **19, 1-3**. Από το **Ζ΄** Βιβλίο τα κεφάλαια: **28-30**. Τα υπόλοιπα κεφάλαια δεν θα διδαχθούν.

ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Α΄ Β΄ Γ΄ Γυμνασίου

- Τα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο διδάσκονται δύο (2) ώρες την εβδομάδα με ελεύθερη επιλογή από το διδάσκοντα. Το δίωρο αυτό, εφόσον το επιθυμεί ο διδάσκων, είναι συνεχόμενο.
- Στην Α΄ και Β΄ τάξη μπορούν να διδαχτούν **20 περίπου λογοτεχνικά κείμενα (15 για τα εσπερινά)** εκ των οποίων δύο ή τρία κείμενα από την ξένη λογοτεχνία.
- Στην Γ΄ τάξη πρέπει να διδαχτούν κείμενα από όλες τις ιστορικές περιόδους. Όπου υπάρχουν κείμενα της ξένης λογοτεχνίας, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για συγκριτική ανάγνωση.
- Στην Γ΄ τάξη καλό είναι να γίνει διδακτική αξιοποίηση των εισαγωγικών σημειωμάτων που αφορούν στην ιστορική εξέλιξη της λογοτεχνίας μας. Τα στοιχεία αυτά δεν διδάσκονται ούτε αξιολογούνται αυτόνομα, αλλά πάντοτε σε αναφορά με το διδασκόμενο κείμενο.
- Σε όλες τις τάξεις οι μαθητές θα πρέπει να ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν τα βιβλία Ιστορία Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων. Διευκρινίζεται ότι τα βιβλία αυτά δεν προορίζονται για αυτόνομη διδασκαλία, αλλά έχουν στόχο να λειτουργήσουν συμβουλευτικά και συμπληρωματικά για το μάθημα της Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο.
- Κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, εφόσον είναι εφικτό, οι μαθητές θα μπορούσαν να μελετήσουν (2) το πολύ λογοτεχνικά βιβλία, στο πλαίσιο καλλιέργειας της φιλιαναγνωσίας. Επισημαίνεται ότι η συγκεκριμένη δραστηριότητα αποτελεί μεν κριτήριο αξιολόγησης των μαθητών, ωστόσο τα λογοτεχνικά βιβλία δεν συμπεριλαμβάνονται στην ύλη των εξετάσεων της περιόδου Μαΐου-Ιουνίου.

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ)

Για τη διδασκαλία του μαθήματος χρησιμοποιούνται τα εγχειρίδια **Νεοελληνική Γλώσσα**, Βιβλίο Μαθητή και Τετράδιο Εργασιών Α΄, Β΄ & Γ΄ τάξεων Γυμνασίου.

Οι διδάσκοντες, στο πλαίσιο του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου, για την υλοποίηση των διδακτικών στόχων, όπως αυτοί ορίζονται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, μπορούν να χρησιμοποιούν κατά περίπτωση κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό (κείμενα, δραστηριότητες κ.ά.) και από άλλες πηγές, με σκοπό την εμπέδωση των γραμματικών φαινομένων, την εξοικείωση των μαθητών με ποικίλα κειμενικά είδη και την καλλιέργεια της ικανότητάς τους να κατανοούν εύκολα και να παράγουν επιτυχώς προφορικό και γραπτό λόγο.

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

1^η ΕΝΟΤΗΤΑ
Οι πρώτες μέρες σε ένα νέο σχολείο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	5 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<ol style="list-style-type: none"> 1. Οι ερωτήσεις κατανόησης των κειμένων να αξιοποιηθούν κατ' επιλογήν από το διδάσκοντα. 2. Να δοθούν ορισμένες προκαταρκτικές διευκρινίσεις για τον τρόπο με τον οποίο οι συνθήκες και ο κώδικας επικοινωνίας επηρεάζουν τη διαμόρφωση του μηνύματος. 3. Από τα κείμενα 6 και 7 να διδαχτεί μόνο το ένα. 4. Να δοθούν απλές οδηγίες για τη σωστή χρήση των σημείων στίξης, ιδιαίτερα του κόμματος και της τελείας. 5. Κατά τη διδασκαλία των προτάσεων να τονιστεί η διάκρισή τους σε απλές, ελλειπτικές και επαυξημένες [Γ1].
B. Επικοινωνία	
B1. Παράγοντες της επικοινωνίας	
B2. Κώδικες επικοινωνίας	
Γ. Είδη προτάσεων	
Γ1. Είδη προτάσεων ανάλογα με τα συστατικά τους	
Γ2. Είδη προτάσεων, σημασίες τους και σημεία στίξης	
Δ. Λεξιλόγιο ενότητας	
E. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

2^η ΕΝΟΤΗΤΑ
Επικοινωνία στο σχολείο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	5 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<ol style="list-style-type: none"> 1. Να δοθεί έμφαση στη διάκριση προφορικού [B1] και γραπτού λόγου [B2]. 2. Η άσκηση 1 της υποενότητας B1 να μη διδαχτεί, αν δεν υπάρχει δυνατότητα μαγνητοφώνησης του γραπτού κειμένου 1 3. Από τα κείμενα 14 και 15, [Γ], να επιλεγεί το ένα. 4. Να τονιστεί η σχέση ανάμεσα στις ευρύτερες περιστάσεις επικοινωνίας και στα φαινόμενα γλωσσικής ποικιλίας. 5. Να δοθεί έμφαση στη διδασκαλία της παραγράφου [Γ] και ιδιαίτερα: <ul style="list-style-type: none"> • στον τρόπο ανάπτυξης της παραγράφου
B. Είδη προφορικού και γραπτού λόγου	
B1. Προφορικός λόγος	
B2. Γραπτός λόγος	
B3. Γλωσσική ποικιλία - Μέσο και περίσταση επικοινωνίας	
Γ. Η Παράγραφος	
Δ. Λεξιλόγιο ενότητας	
E. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	

Διαθεματική εργασία	<p>και στην αναγνώριση των δομικών στοιχείων της</p> <ul style="list-style-type: none"> • στην αξιοποίηση των γνώσεων για την παράγραφο κατά τη σύνταξη διαφορετικών ειδών κειμένων και • στον ρόλο των συνδετικών λέξεων για τη συνοχή της παραγράφου.
---------------------	---

3^η ΕΝΟΤΗΤΑ Ταξίδι στον κόσμο της φύσης	
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	5 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<p>1. Τα κείμενα της ενότητας και οι ερωτήσεις κατανόησης των κειμένων να αξιοποιηθούν κατ' επιλογήν από τον διδάσκοντα λόγω πληθώρας ύλης της ενότητας.</p> <p>2. Στην ενότητα αυτή ο διδάσκων να παρουσιάσει με περιληπτικά τα βασικότερα από τα χαρακτηριστικά των κειμενικών τύπων με αντιπροσωπευτικά κειμενικά παραδείγματα από το βιβλίο ή άλλες πηγές. Σημειώνεται ότι καθένας από τους κειμενικούς τύπους παρουσιάζεται εκτενώς και σε άλλες ενότητες των σχολικών εγχειριδίων.</p> <p>3. Να δοθεί έμφαση στη διδασκαλία της περίληψης κειμένου, [Γ1].</p> <p>4. Να προσεχτεί η διδασκαλία της έννοιας της πολυτροπικότητας [Ε], εφόσον οι μαθητές γενικότερα δεν είναι εξοικειωμένοι με αυτή.</p> <p>5. Από τις δραστηριότητες του «Διαβάζω και γράφω» να γίνει επιλογή μεταξύ των 1, 3 και 4 [Δ1].</p>
B. Περιγραφή	
B1. Στοιχεία περιγραφής	
B2. Είδη περιγραφής	
B3. Λεξιλόγιο περιγραφής	
Γ. Αφήγηση	
Γ1. Στοιχεία αφήγησης	
Γ1. Περίληψη	
Γ2. Είδη αφήγησης	
Γ3. Λεξιλόγιο αφηγηματικών κειμένων	
Δ. Επιχειρηματολογία	
Δ1. Στοιχεία επιχειρήματος και μελέτη επιχειρημάτων	
Δ2. Λεξιλόγιο επιχειρηματολογίας	
E. Πολυτροπικότητα	
Διαθεματική εργασία	

4^η ΕΝΟΤΗΤΑ Φροντίζω για τη διατροφή και την υγεία μου	
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	5 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<p>1. Να γίνει επιλογή μεταξύ των κειμένων που θα διδαχθούν και των ερωτήσεων κατανόησης που θα αξιοποιηθούν, λόγω πληθώρας ύλης της ενότητας.</p>
B. Ονοματική φράση – Επιθετικός προσδιορισμός	

B1. Τι είναι ονοματική φράση και ποια η λειτουργία της στην πρόταση	<p>2. Εφόσον υπάρχει χρονικός περιορισμός, μία ή περισσότερες από τις υποενότητες B1, B2 Γ2 και E να διδαχθούν με συντομία.</p> <p>3. Στο παράδειγμα «<i>Το 1 στα 10 Ελληνόπουλα είναι παχύσαρκο</i>» της σ. 65 [B2] να προστεθεί μετά το επίθετο <i>παχύσαρκο</i> η λέξη <i>παιδί</i>, ώστε να υπάρχει συμφωνία με τα αναφερόμενα στη σ. 63 για την ονοματική φράση [B1].</p> <p>4. Ως προς την κλίση ουσιαστικών και επιθέτων [Γ]:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τη Γραμματική τα ουσιαστικά διακρίνονται: α) σε αρσενικά, θηλυκά και ουδέτερα και β) σε ισοσύλλαβα και ανισοσύλλαβα. • Να διευκρινιστεί ότι η διάκριση σε δικατάληκτα και τρικατάληκτα είναι επίσης ένας τρόπος περιγραφής των ουσιαστικών που υιοθετούν ορισμένες Γραμματικές. • Κατά τη διδασκαλία των κλιτικών πινάκων να αναφερθούν επιπρόσθετα και οι τύποι της κλητικής. • Για τα ουσιαστικά και τα επίθετα που εμφανίζουν ιδιαιτερότητες στην κλίση είναι δυνατό να αξιοποιηθούν οι αντίστοιχες ενότητες της Γραμματικής. <p>5. Ως προς την παραγωγή και τη σύνθεση [Δ]:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τη Γραμματική οι λέξεις που αρχίζουν με πρόθημα θεωρούνται σύνθετες και ότι παράγωγες θεωρούνται μόνο οι λέξεις που σχηματίζονται με παραγωγικές καταλήξεις (επιθήματα). • Να διευκρινιστεί στους μαθητές ότι ορισμένες γραμματικές κατατάσσουν στις παράγωγες λέξεις και εκείνες που αρχίζουν με πρόθημα. • Επιστάται γενικότερα η προσοχή των διδασκόντων στην ανάγκη να προσαρμοστεί στο σύνολο του εγχειριδίου η διδασκαλία της παραγωγής και της σύνθεσης σύμφωνα με την ισχύουσα Γραμματική.
B2. Επιθετικός προσδιορισμός	
Γ. Κλίση ουσιαστικών και επιθέτων	
Γ1. Κλίση ουσιαστικών	
Γ2. Κλίση επιθέτων	
Δ. Παραγωγή και σύνθεση	
Ε. Στοιχεία που συνοδεύουν τον προφορικό λόγο	
ΣΤ. Λεξιλόγιο	
Ζ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

5^η ΕΝΟΤΗΤΑ

Γνωρίζω το μαγικό κόσμο του θεάτρου και του κινηματογράφου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ		6 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<p>1. Τα κείμενα της ενότητας και οι ερωτήσεις κατανόησης των κειμένων να αξιοποιηθούν κατ'οικονομία από τον διδάσκοντα, π.χ. από τα τρία εισαγωγικά κείμενα να επιλεγεί ένα ή δύο.</p> <p>2. Κατά τη διδασκαλία του ρήματος να τονιστούν:</p> <ul style="list-style-type: none"> η διάκριση ανάμεσα στις φωνές (μορφολογία) και τις διαθέσεις (σημασιολογία) [B2.2., B2.3], οι χρόνοι του ρήματος και το ποιον ενέργειας [B2.4.] να τονιστεί η σπουδαιότητα του ρήματος για τα αφηγηματικού τύπου κείμενα και να δοθούν παραδείγματα αξιοποίησης των ρηματικών χρόνων στα αφηγηματικά κειμενικά είδη (προφορικά/γραπτά, ιστορικές αφηγήσεις, αφηγήσεις συμβάντων κ.λπ.). <p>3. Να διευκρινιστεί στους μαθητές ότι ο παρακείμενος ανήκει στη χρονική βαθμίδα του παρόντος και να προσαρμοστεί ο σχετικός πίνακας που αναφέρεται στη χρονική βαθμίδα και στο ποιόν ενεργείας, στην ενότητα «Διαβάζω και γράφω» [B2.4.], σύμφωνα και με τα διαλαμβανόμενα στη 2^η Ενότητα, B2 (Μαθαίνω για τους χρόνους του ρήματος) του εγχειριδίου της Β΄ τάξης.</p> <p>4. Η υποενότητα B3, «Παράγωγα ρήματα», να προσαρμοστεί και να διδαχτεί σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην προηγούμενη ενότητα για την παραγωγή και τη σύνθεση.</p> <p>5. Η υποενότητα E, «Το ρήμα στην αφήγηση», να διδαχτεί συνοπτικά.</p>	
B. Το ρήμα		
B1. Ο ρόλος και η λειτουργία του		
B2. Οι μορφές του ρήματος.		
B2.1. Πρόσωπο και αριθμός		
B2.2. Συζυγίες και φωνές		
B2.3. Διαθέσεις του ρήματος		
B2.4. Χρόνοι του ρήματος και ποιον ενέργειας		
B3. Συνδεδετικά ρήματα		
Γ. Παράγωγα ρήματα		
Δ. Λεξιλόγιο		
E. Το ρήμα στην αφήγηση		
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου		
Διαθεματική εργασία		

6^η ΕΝΟΤΗΤΑ	
Δημιουργικές δραστηριότητες στη ζωή μου	
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	5 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<p>1. Για εξοικονόμηση χρόνου να γίνει επιλογή των κειμένων, ιδιαίτερα των εισαγωγικών (1 έως 4).</p> <p>2. Να δοθεί έμφαση στη διδασκαλία της χρήσης των πτώσεων του ουσιαστικού και στον ετερόπρωτο προσδιορισμό σε γενική [B1, B2].</p> <p>3. Επίσης, να δοθεί έμφαση στην αναγνώριση των μερών της παραγράφου, με παραδείγματα από διαφορετικά κειμενικά είδη καθώς και στη σύνταξη πλαγιότιτλων [Δ].</p>
B. Λειτουργίες - Χρήσεις των πτώσεων του ουσιαστικού	
B1. Οι πτώσεις ως δείκτες για τη σχέση ουσιαστικού και ρήματος	
B2. Οι πτώσεις ως δείκτες για τη σχέση ουσιαστικού και ουσιαστικού	
Γ. Παράγωγα ουσιαστικά	
Δ. Παράγραφος - Πλαγιότιτλοι	
E. Λεξιλόγιο	
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	

Διαθεματική εργασία	<p>4. Ως προς την παραγωγή ουσιαστικών [Γ]:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η επισήμανση στο «Έμαθα ότι» [Γ] «Νέα ουσιαστικά παράγονται και με τη χρήση προθημάτων...», προτείνεται να προσαρμοστεί και να διδαχτεί σύμφωνα με όσα αναφέρονται στην 4^η ενότητα πιο πάνω για την παραγωγή και τη σύνθεση. • Η άσκηση 2 στο «Ακούω και μιλώ» [Γ] και η άσκηση 1 στο [Ε] να προσαρμοστούν ώστε να περιλαμβάνουν μόνο λέξεις με παραγωγικές καταλήξεις.
---------------------	--

7^η ΕΝΟΤΗΤΑ	
Ο κόσμος μέσα από την οθόνη - εικόνα	
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	3 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<p>1. Να διδαχθεί μόνο ένα από τα εισαγωγικά κείμενα.</p> <p>2. Να δοθεί έμφαση στη σημασιακή διάκριση μεταξύ οριστικού και αόριστου άρθρου.</p> <p>3. Να δοθεί έμφαση στη διδασκαλία της περιγραφής [Δ] με τη χρησιμοποίηση περιγραφικών κειμένων διαφορετικής προέλευσης και είδους και με έμφαση στις λεξικογραμματικές επιλογές (χρήση επιθέτων, ουσιαστικών, ρηματικών χρόνων κ.λπ.).</p>
B. Οριστικό και αόριστο άρθρο - Άρθρο - Κλίση των άρθρων	
Γ. Παράγωγα επίθετα	
Δ. Περιγραφή	
Ε. Λεξιλόγιο	
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

8^η ΕΝΟΤΗΤΑ	
Αθλητισμός και Ολυμπιακοί Αγώνες. Παρακολουθώ και συμμετέχω	
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	5 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<p>1. Να διδαχτεί ένα μόνο από τα εισαγωγικά κείμενα.</p> <p>2. Να τονιστεί στη διδασκαλία η διάκριση μεταξύ κύριων και δευτερευουσών προτάσεων και να δοθεί έμφαση στην παρατακτική σύνδεση προτάσεων - περιόδων και το ασύνδετο σχήμα [B2, B3].</p> <p>3. Να επισημανθεί κατά τη διδασκαλία η στίξη (κόμματα) ή η απουσία της στις συναφείς συντάξεις.</p>
B. Παρατακτική σύνδεση - Ασύνδετο σχήμα	
B1. Περίοδοι λόγου - Κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις	
B2. Παρατακτική σύνδεση προτάσεων - περιόδων	
B3. Ασύνδετο σχήμα	
Γ. Αφήγηση	
Δ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	

Διαθεματική εργασία	4. Για την εμπέδωση της διδασκαλίας της υποενότητας Γ, «Αφήγηση», προτείνεται να χρησιμοποιηθούν παραδείγματα από διαφορετικά κειμενικά είδη του γραπτού λόγου (λογοτεχνικά κείμενα, κείμενα από τον τύπο και το διαδίκτυο κ.λπ.) και να δοθεί έμφαση στα δομικά στοιχεία και τις λεξικογραμματικές επιλογές που διαφοροποιούν τα κειμενικά παραδείγματα.
---------------------	---

9^η ΕΝΟΤΗΤΑ Ανακαλύπτω τη μαγεία της γνώσης	
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	3 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	1. Τα κείμενα της ενότητας αυτής και οι ερωτήσεις κατανόησης των κειμένων μπορούν να αξιοποιηθούν κατ' επιλογήν από το διδάσκοντα. 2. Για τη διδασκαλία του συνταγματικού και του παραδειγματικού άξονα [B, Γ] οι διδάσκοντες καλούνται να ανατρέξουν στο θεωρητικό και το διδακτικό μέρος του Βιβλίου Εκπαιδευτικού. 3. Οι διδάσκοντες να επιλέξουν από τις δραστηριότητες του εγχειριδίου και του Τετραδίου Εργασιών τις καταλληλότερες για το επίπεδο των μαθητών τους.
B. Συνταγματικός άξονας	
Γ. Παραδειγματικός άξονας	
Δ. Λεξιλόγιο	
E. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

10^η ΕΝΟΤΗΤΑ Γνωρίζω τον τόπο μου και τον πολιτισμό του	
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	6 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	1. Τα κείμενα της ενότητας μπορούν να αξιοποιηθούν κατ' οικονομία από το διδάσκοντα. 2. Να δοθεί έμφαση στην υποτακτική σύνδεση των προτάσεων [B2] και τον βαθμό αξιοποίησης της σε ποικίλα κειμενικά είδη (π.χ. προφορικές συζητήσεις έναντι επιστημονικών κειμένων), καθώς και στη χρήση των λεξικών [Δ]. 3. Επίσης, να τονιστεί η χρήση ή η απουσία κόμματος στην υποτακτική σύνδεση. 4. Μαζί με τα σημεία στίξης που αναφέρονται στην Ενότητα να διδαχτεί και το Θαυμαστικό. 5. Σε ό, τι αφορά στη χρήση λεξικών [Δ], προτείνεται να αξιοποιηθεί κυρίως το <i>Ερμηνευτικό λεξικό της Νέας Ελληνικής</i> του Γυμνασίου.
B. Υποτακτική σύνδεση των προτάσεων	
B1. Δευτερεύουσες προτάσεις	
B2. Υποτακτική σύνδεση προτάσεων	
B3. Η στίξη στην υποτακτική σύνδεση	
Γ. Σημεία στίξης	
Δ. Χρήση λεξικών	
E. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

1^η ΕΝΟΤΗΤΑ
Από τον τόπο μου σ' όλη την Ελλάδα

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	6 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<p>1. Τα κείμενα της ενότητας να αξιοποιηθούν κατά την κρίση του διδάσκοντος για εξοικονόμηση χρόνου.</p> <p>2. Η παράλειψη του υποκειμένου [B1] και η συμφωνία υποκειμένου - ρήματος [B2] μπορούν να διδαχτούν περιληπτικά, εφόσον υπάρχει χρονικός περιορισμός.</p> <p>3. Ως προς τα αχώριστα μόρια [Γ]:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τη Γραμματική οι λέξεις που αρχίζουν με αχώριστα μόρια-προθήματα θεωρούνται σύνθετες και όχι παράγωγες και ότι στην περίπτωση αυτή το μόριο είναι το α' συνθετικό. • Πρέπει να διευκρινιστεί όμως στους μαθητές ότι σύμφωνα με ορισμένες γραμματικές οι λέξεις που αρχίζουν με αχώριστο μόριο κατατάσσονται στις παράγωγες λέξεις. • Ο πίνακας που αναφέρεται στα αχώριστα μόρια να συμπληρωθεί με τα λόγια αχώριστα μόρια ανα-, απο-, κατα-, προσ-. • Εφόσον υλοποιηθούν η άσκηση 2 του [E] του εγχειριδίου και οι ασκήσεις 1, 1α και 1γ του [B] του Τετραδίου Εργασιών, να προσαρμοστεί η διατύπωσή τους σύμφωνα με την ισχύουσα <i>Γραμματική</i>. • Γενικότερα, συνιστάται να προσαρμοστεί στο σύνολο του εγχειριδίου και του συναφούς Τετραδίου Εργασιών η διδασκαλία των αχώριστων μορίων σύμφωνα με την ισχύουσα γραμματική. <p>4. Η διδασκαλία των τρόπων ανάπτυξης παραγράφου σκόπιμο είναι να συσχετιστεί με τη λειτουργία και την αξιοποίηση τους στο πλαίσιο διαφορετικών κειμενικών ειδών.</p> <p>5. Η υποενότητα «Άλλοι τρόποι ανάπτυξης παραγράφου» [Δ2] μπορεί να διδαχτεί συνοπτικά, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα του διδακτικού χρόνου.</p>
B. Το υποκείμενο	
B1. Οι μορφές του υποκειμένου	
B2. Συμφωνία υποκειμένου - ρήματος	
Γ. Σύνθεση με αχώριστα μόρια	
Δ. Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου	
Δ1. Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου	
Δ2. Άλλοι τρόποι ανάπτυξης παραγράφου	
E. Λεξιλόγιο ενότητας	
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

2^η ΕΝΟΤΗΤΑ
Ζούμε με την οικογένεια

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	6 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<p>1. Τα κείμενα να αξιοποιηθούν κατά την κρίση του διδάσκοντος για εξοικονόμηση χρόνου.</p>
B. Εγκλίσεις - Χρόνοι	

B1. Εγκλίσεις στις ανεξάρτητες προτάσεις	<p>2. Κατά τη διδασκαλία της υποενότητας Β:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να τονιστούν οι βασικές σημασίες των εγκλίσεων (οριστική: δηλώνει το πραγματικό· υποτακτική: το ενδεχόμενο ή το επιθυμητό· προστακτική: την προσταγή, την προτροπή ή την απαγόρευση). • να γίνει αναφορά στους χρόνους στους οποίους εμφανίζεται κάθε έγκλιση, • να αναφερθεί στους μαθητές ότι το μη συνοπτικό ποιόν ενέργειας ονομάζεται και <i>εξακολουθητικό</i> και ότι το συνοπτικό ονομάζεται και <i>στιγμιαίο</i>. <p>3. Η υποενότητα Γ2, «Η μορφή των συνθέτων: το συνδετικό φωνήεν», αν ο διδακτικός χρόνος είναι περιορισμένος, μπορεί να διδαχτεί περιληπτικά.</p> <p>4. Να δοθεί έμφαση στη σύνταξη περίληψης από πλαγιότιτλους [Δ]. Σκόπιμο είναι να υπογραμμιστεί η χρησιμότητα της περίληψης σε διαφορετικά κειμενικά είδη στα οποία αυτή ενσωματώνεται (π.χ. σε αναδιηγήσεις συμβάντων γενικά, σε δημοσιογραφικά άρθρα κ.ά.)</p>
B2. Χρόνοι του ρήματος	
Γ. Τα είδη των συνθέτων	
Γ1. Τα είδη των συνθέτων	
Γ2. Η μορφή των συνθέτων: το συνδετικό φωνήεν	
Δ. Περίληψη κειμένου - Πλαγιότιτλοι	
Ε. Λεξιλόγιο ενότητας	
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

3^η ΕΝΟΤΗΤΑ	
Φίλοι για πάντα	
ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	6 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<p>1. Από τα εισαγωγικά κείμενα να διδαχτούν κατ' επιλογήν, εφόσον υπάρχει χρονικός περιορισμός, ένα έως δύο.</p> <p>2. Να υπογραμμιστεί ότι οι φωνές δεν είναι φορείς σημασίας, σε αντίθεση με τις διαθέσεις (4^η ενότητα).</p> <p>3. Για να αποκτήσουν εποπτεία των ρηματικών κλίσεων, είναι σκόπιμο οι μαθητές να ανατρέξουν στη Γραμματική.</p> <p>4. Προτείνεται να τονιστεί με τα κατάλληλα παραδείγματα ότι το α' συνθετικό των λέξεων μπορεί να ανήκει σχεδόν σε κάθε μέρος του λόγου.</p>
B. Ενεργητική και παθητική φωνή - Συζυγίες	
B1. Ενεργητική και παθητική φωνή	
B2. Συζυγίες	
Γ. Το Α' συνθετικό	
Δ. Λεξιλόγιο	
Ε. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

4^η ΕΝΟΤΗΤΑ	
Το σχολείο στο χρόνο	
ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	6 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	1. Από τα εισαγωγικά κείμενα, εφόσον υπάρχει

B. Διαθέσεις του ρήματος - Μεταβατικά και αμετάβατα ρήματα - Αντικείμενο	<p>χρονικός περιορισμός, να διδαχτούν κατ' επιλογήν ένα έως δύο.</p> <p>2. Στις διαθέσεις του ρήματος [B1] να δοθούν μερικά παραδείγματα μετατροπής της ενεργητικής σύνταξης σε παθητική. Προτείνεται να χρησιμοποιηθεί για το σκοπό αυτό και η άσκηση 2, που συνοδεύει το κείμενο 1 της 4^{ης} Ενότητας του Τετραδίου Εργασιών.</p> <p>3. Ο πίνακας του [B1] για τις ρηματικές διαθέσεις μπορεί να μη διδαχτεί.</p> <p>4. Να δοθεί έμφαση στις μορφές του αντικειμένου και τη διάκριση μεταξύ άμεσου και έμμεσου αντικειμένου [B3]. Η διάκριση μονόπτωτα - δίπτωτα ρήματα μπορεί να διδαχτεί συνοπτικά.</p> <p>5. Τα φαινόμενα κοινωνικής συνοχής προτείνεται να εξεταστούν και συγκριτικά σε παραδείγματα από διαφορετικά κειμενικά είδη.</p>
B1. Διαθέσεις του ρήματος	
B2. Μεταβατικά και αμετάβατα ρήματα	
B3. Αντικείμενο - Μονόπτωτα και δίπτωτα ρήματα	
Γ. Συνοχή ευρύτερου κειμένου	
Δ. Λεξιλόγιο	
Ε. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

5^η ΕΝΟΤΗΤΑ	
Συζητώντας για την εργασία και το επάγγελμα	
ΔΙΑΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	5 ΔΙΑΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<p>1. Να διδαχτούν κατ' επιλογήν ορισμένα από τα κείμενα 1 έως 4 και 6 έως 8.</p> <p>2. Προτείνεται να περιγραφεί ο σχηματισμός των παραθετικών των επιρρημάτων, συμπληρωματικά προς τα αναφερόμενα στην υποενότητα B1, με αξιοποίηση και του σχετικού υλικού από το εγχειρίδιο Γραμματικής.</p> <p>3. Οι διάφοροι τρόποι εκφοράς του β' όρου σύγκρισης μπορούν να αναφερθούν συνοπτικά ανάλογα με τη διαθεσιμότητα του διδακτικού χρόνου.</p> <p>4. Η επισήμανση «Το αρχικό -ο γίνεται -ω όταν οι λέξεις γίνονται β' συνθετικά ή παράγουν λέξεις με αχώριστα μόρια», που περιλαμβάνεται στο «Μαθαίνω για το β' συνθετικό», να προσαρμοστεί σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω (1^η ενότητα) για τα αχώριστα μόρια.</p> <p>5. Η διδασκαλία της περιγραφής και της αφήγησης σκόπιμο είναι να εστιασθεί στα στοιχεία δομής και τις διαφορές μεταξύ διαφορετικών κειμενικών ειδών που ανήκουν στον ένα ή στον άλλον από αυτούς τους δύο κειμενικούς τύπους.</p>
B. Οι βαθμοί των επιθέτων - Η σύγκριση	
B1. Οι βαθμοί των επιθέτων και των επιρρημάτων	
B2. Η σύγκριση	
Γ. Β' συνθετικό	
Δ. Οργάνωση και συνοχή της περιγραφής και της αφήγησης	
Ε. Λεξιλόγιο	
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

6η ΕΝΟΤΗΤΑ	
Παρακολουθώ, ενημερώνομαι και ψυχαγωγούμαι από διάφορες πηγές	
ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	5 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<ol style="list-style-type: none"> 1. Για εξοικονόμηση χρόνου να διδαχθεί ένα μόνο από τα εισαγωγικά κείμενα κατά την κρίση του διδάσκοντος. Να αξιοποιηθεί το βιβλίο της Γραμματικής για την κλίση των αντωνυμιών. 2. Να δοθεί διδακτική προτεραιότητα στους αδύνατους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών και στον κειμενικό ρόλο των ισχυρών τύπων τους (έμφαση και αντιδιαστολή). 3. Σε ό,τι αφορά τα άλλα είδη αντωνυμιών η διδασκαλία μπορεί να επικεντρωθεί κυρίως στους συντακτικούς τους ρόλους.
B. Οι αντωνυμίες	
B1. Οι αντωνυμίες	
B2. Οι προσωπικές αντωνυμίες	
B3. Οι άλλες αντωνυμίες	
Γ. Ετυμολογικές οικογένειες λέξεων	
Δ. Λεξιλόγιο	
Ε. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

7η ΕΝΟΤΗΤΑ	
Βιώνοντας προβλήματα της καθημερινής ζωής	
ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	5 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προτείνεται, εφόσον υπάρχει χρονικός περιορισμός, από τα κείμενα της ενότητας να επιλεγούν τα καταλληλότερα για τους σκοπούς της διδασκαλίας. 2. Κατά τη διδασκαλία των επιρρηματικών προσδιορισμών προτείνεται να δοθεί η έμφαση στα κυριότερα από τα είδη τους και στις συχνότερες από τις σημασίες τους. 3. Για τη διδασκαλία συνδετικών λέξεων και φράσεων [Δ] και τις σχετικές δραστηριότητες, προτείνεται να καταρτιστούν και να χρησιμοποιηθούν κατάλογοι με ανάλογους όρους. Επίσης συνίσταται να χρησιμοποιηθούν παραδείγματα από ποικίλα κειμενικά είδη και οι μαθητές να αναγνωρίσουν σε αυτά τις διαφορετικές χρήσεις (ή την απουσία) των συνδετικών λέξεων.
B. Τα είδη των επιρρηματικών προσδιορισμών	
Γ. Παράγωγα επιρρήματα	
Δ. Οι συνδετικές λέξεις και φράσεις	
Ε. Λεξιλόγιο	
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

8η ΕΝΟΤΗΤΑ	
Συζητώντας για σύγχρονα κοινωνικά θέματα	
ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	5 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<ol style="list-style-type: none"> 1. Για εξοικονόμηση χρόνου, να γίνει επιλογή μεταξύ των κειμένων της ενότητας. 2. Στην υποενότητα Β1 να διευκρινιστούν οι διαφορετικές σημασίες της μετοχής παθητικού ενεστώτα και της μετοχής παθητικού
B. Οι μετοχές	
B1. Οι μετοχές στην ενεργητική και παθητική φωνή	
B2. Επιθετική και επιρρηματική μετοχή	

Γ. Παρασύνθετα και πολυλεκτικά σύνθετα	<p>παρακειμένου, π.χ. <i>αναπτυσσόμενος - αναπτυγμένος.</i></p> <p>3. Να δοθεί διδακτική έμφαση στους τύπους μετοχής ενεργητικού ενεστώτα σε <i>-οντας/-ώντας</i> και μεσοπαθητικού παρακειμένου σε <i>-μένος</i>.</p> <p>4. Η διάκριση μεταξύ γνήσιας και καταχρηστικής σύνθεσης (σ. 125) μπορεί να διδαχτεί περιληπτικά, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα του διδακτικού χρόνου.</p> <p>5. Προτείνεται να αξιοποιηθούν επιχειρηματολογικά κείμενα από διάφορα κειμενικά είδη (επιστημονικά και δημοσιογραφικά κείμενα, τηλεοπτικές συζητήσεις κ.λπ.) και οι μαθητές να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητά τους.</p>
Γ1. Παρασύνθετα	
Γ2. Πολυλεκτικά σύνθετα	
Δ. Αξιολόγηση και διατύπωση επιχειρημάτων	
Ε. Λεξιλόγιο	
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

9^η ΕΝΟΤΗΤΑ	
Ταξίδι στον μαγικό κόσμο του διαστήματος	
ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	4 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<p>1. Από τα κείμενα της ενότητας να επιλεγούν τα καταλληλότερα για τους σκοπούς της διδασκαλίας.</p> <p>2. Να δοθεί έμφαση στους τρόπους αξιοποίησης των διάφορων λεξικών [Δ], με χρήση τόσο του <i>Ερμηνευτικού λεξικού της Νέας Ελληνικής του Γυμνασίου</i> όσο και λεξικών άλλων ειδών.</p> <p>3. Να δοθεί έμφαση στη διαφορετική οργάνωση και ενδεχομένως, στόχους (έκφραση) της επιχειρηματολογίας στα άλλα μαθήματα.</p>
B. Ορισμός	
Γ. Η επιχειρηματολογία στα άλλα μαθήματα	
Δ. Χρήση λεξικών	
Ε. Λεξιλόγιο	
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

1^η ΕΝΟΤΗΤΑ	
Η Ελλάδα στον κόσμο	
ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	6 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<p>1. Για εξοικονόμηση χρόνου να διδαχτούν ορισμένα μόνο από τα κείμενα της ενότητας.</p> <p>2. Προτείνεται να δοθεί έμφαση στους τρόπους σύνδεσης των προτάσεων και ιδιαίτερα στη διάκριση μεταξύ παρατακτικής και υποτακτικής σύνδεσης [B1].</p> <p>3. Οι υποενότητες «Οι επιλογές στις συνδέσεις των προτάσεων και οι συνέπειές τους στο λόγο» [B2] και «Οι συνδέσεις των προτάσεων στον προφορικό λόγο» [B3] μπορούν να διδαχτούν συνοπτικά ή να παραλειφθούν ανάλογα με τις</p>
B. Παρατακτική και υποτακτική σύνδεση των προτάσεων	
B1. Οι διάφοροι τρόποι σύνδεσης των προτάσεων	
B2. Οι επιλογές στις συνδέσεις των προτάσεων και οι συνέπειές τους στον λόγο	
B3. Οι συνδέσεις των προτάσεων στον προφορικό λόγο	
Γ. Σύνθεση ερευνητικών εργασιών	
Δ. Λεξιλόγιο - Η επιλογή της λέξης	

E. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	<p>διδασκτικές ανάγκες και τους χρονικούς περιορισμούς.</p> <p>4. Μπορούν να ανατεθούν στους μαθητές μικρές ερευνητικές εργασίες, ατομικές ή σε ομάδες, ενδεχομένως με διαθεματικό περιεχόμενο, αφού ο διδάσκων διευκρινίσει το πλαίσιο παρουσίασης και τα κειμενικά είδη που αναμένεται να παραχθούν (προφορική συζήτηση, ομιλία, κείμενο επιχειρημάτων, κριτική αξιολόγηση πηγών κ.λπ.) [Γ].</p>
Διαθεματική εργασία	

2^η ΕΝΟΤΗΤΑ	
Γλώσσα - Γλώσσες και πολιτισμοί του κόσμου	
ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	6 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<p>1. Εφόσον υπάρχει χρονικός περιορισμός, να επιλεγούν ένα έως δύο από τα τέσσερα εισαγωγικά κείμενα.</p> <p>2. Να δοθεί έμφαση:</p> <ul style="list-style-type: none"> στη διάκριση μεταξύ ονοματικών και επιρρηματικών δευτερευουσών προτάσεων λόγω της σπουδαιότητάς της για τη σύνταξη και στην αναγνώριση των συντακτικών ρόλων των ειδικών, των βουλητικών και των ενδοιαστικών προτάσεων. <p>3. Να διευκρινιστεί ότι οι διστακτικοί σύνδεσμοι ονομάζονται και <i>ενδοιαστικοί</i>.</p> <p>4. Τα φαινόμενα πολυσημίας προτείνεται να αναδειχτούν διαθεματικά μέσα από κειμενικά παραδείγματα διαφορετικής προέλευσης, προκειμένου οι μαθητές να αντιληφθούν ότι σχετίζονται με τα κειμενικά είδη και τις περιστάσεις επικοινωνίας.</p> <p>5. Οι μαθητές προτείνεται να εξοικειωθούν με τη διατύπωση αιτιολογημένων κρίσεων μέσα από την επεξεργασία παραδειγμάτων από κατάλληλα κειμενικά είδη.</p>
B. Είδη δευτερευουσών προτάσεων	
B1. Ονοματικές και επιρρηματικές προτάσεις	
B2. Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις: Ειδικές	
B3. Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις: Βουλητικές	
B4. Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις: Ενδοιαστικές	
Γ. Λεξιλόγιο - Πολυσημία της λέξης	
Δ. Διατύπωση αιτιολογημένων κρίσεων	
E. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

3^η ΕΝΟΤΗΤΑ	
Είμαστε όλοι ίδιοι. Είμαστε όλοι διαφορετικοί	
ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	6 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<p>1. Από τα κείμενα 1 έως 7 μπορούν να επιλεγούν για διδασκαλία δύο έως τρία λόγω πληθώρας ύλης της ενότητας.</p>
B. Ερωτηματικές προτάσεις - Ευθύς και πλάγιος λόγος	
B1. Ερωτηματικές προτάσεις	

B2. Οι ερωτήσεις στον πλάγιο λόγο	<p>2. Να δοθεί έμφαση στις διαφορές μεταξύ ευθειών και πλάγιων ερωτηματικών προτάσεων και σε εκείνες μεταξύ ευθέος και πλάγιου λόγου [B].</p> <p>3. Σε ό,τι αφορά ειδικά στον πλάγιο λόγο προτείνεται:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να δοθεί έμφαση στη διδασκαλία των ρημάτων και εκφράσεων που χρησιμοποιούνται στον πλάγιο λόγο. • να τονιστούν οι αλλαγές στις προτάσεις του ευθέος λόγου, όταν αυτές μετατρέπονται σε πλάγιο λόγο (οι κύριες αποφαντικές σε δευτερεύουσες ειδικές, οι προστακτικές προτάσεις σε βουλητικές και οι ευθείες ερωτήσεις σε πλάγιες), και • να υποδειχτούν με παραδείγματα οι αλλαγές στα πρόσωπα του ρήματος, στις προσωπικές και κτητικές αντωνυμίες και στα τοπικά και χρονικά επιρρήματα. <p>4. Για τη διδασκαλία της διάκρισης μεταξύ κυριολεξίας και μεταφοράς, προτείνεται να αξιοποιηθούν παραδείγματα από κείμενα ποικίλων ειδών, μεταξύ άλλων από λογοτεχνικά κείμενα [Δ] και να τονιστεί ότι ο μεταφορικός λόγος εξαρτάται από το κειμενικό είδος και την πρόθεση του ομιλητή ή του συγγραφέα.</p>
B3. Από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο και αντίστροφα	
Γ1. Λεξιλόγιο. Ρήματα και εκφράσεις για τον πλάγιο λόγο.	
Γ2. Λέξεις για την ισότητα και τη διαφορά	
Δ. Σχήματα λόγου – Κυριολεξία και μεταφορά	
Ε. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

4^η ΕΝΟΤΗΤΑ	
Ενωμένη Ευρώπη και Ευρωπαίοι πολίτες	
ΔΙΑΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	6 ΔΙΑΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<p>1. Προτείνεται από τα δεκατρία κείμενα της ενότητας να επιλεγούν κατ' οικονομία τα καταλληλότερα για τους σκοπούς της διδασκαλίας.</p> <p>2. Σε ό,τι αφορά στις αναφορικές προτάσεις [B], να δοθεί έμφαση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • στη διάκριση μεταξύ επιθετικών και ελεύθερων αναφορικών προτάσεων και • στις χρήσεις της αντωνυμίας <i>ο οποίος/η -α/το -ο</i>, ανάλογα με το συντακτικό της ρόλο. <p>3. Τα περιεχόμενα της υποενότητας Γ, «Ελληνικά σε ξένες γλώσσες», μπορούν, εφόσον ο χρόνος δεν επαρκεί, να διδαχτούν με συντομία.</p> <p>4. Η διδασκαλία των φαινομένων συνωνυμίας και</p>
B. Αναφορικές προτάσεις	
B1. Επιθετικές αναφορικές προτάσεις	
B2. Ελεύθερες αναφορικές προτάσεις	
B3. Γένος, αριθμός και πτώση της αναφορικής αντωνυμίας: ο οποίος	
B4. Το «που» και οι προθετικές φράσεις	
Γ. Ελληνικά σε ξένες γλώσσες	
Δ. Συνώνυμα – Αντίθετα	
Ε. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	

Διαθεματική εργασία	σημαιολογικής αντίθεσης συνιστάται να γίνει διαθεματικά με παραδείγματα από διαφόρων ειδών κείμενα [Δ]. 5. Σε σχέση ειδικότερα με τις επιλογές ανάμεσα σε συνώνυμες λέξεις (π.χ. φτιάχνω/κατασκευάζω), προτείνεται να συσχετιστεί η λειτουργία τους με το ύφος, τον σκοπό και τις ευρύτερες περιστάσεις παραγωγής των κειμένων.
5^η ΕΝΟΤΗΤΑ Ειρήνη - πόλεμος	
ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	6 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	1. Προτείνεται να επιλεγούν για διδακτική αξιοποίηση ορισμένα μόνο από τα κείμενα της ενότητας, ιδίως από τα εισαγωγικά. 2. Να δοθεί έμφαση στη διδασκαλία των τελικών και αιτιολογικών συνδέσμων [B]. 3. Η υποενότητα Γ, «Αναλύοντας το κείμενο στα συστατικά του», εφόσον υπάρχει χρονικός περιορισμός, μπορεί να διδαχτεί συνοπτικά. 4. Προτείνεται να τονιστεί η διάκριση μεταξύ ομόηχων και ομόγραφων λέξεων.
B. Τελικές και αιτιολογικές προτάσεις	
B1. Τελικές προτάσεις	
B2. Αιτιολογικές προτάσεις	
Γ. Αναλύοντας το κείμενο στα συστατικά του	
Δ. Λεξιλόγιο - Ομόηχες και παρώνυμες λέξεις	
E. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

6^η ΕΝΟΤΗΤΑ Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικουμενικών αξιών	
ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	6 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	1. Προτείνεται να διδαχτούν κατ' επιλογήν δύο από τα τέσσερα εισαγωγικά κείμενα. 2. Προτείνεται κατά τη διδασκαλία των χρονικών προτάσεων να δοθεί έμφαση στους κυριότερους χρονικούς συνδέσμους και τις σημασίες τους, καθώς και στον ρόλο τους στα αφηγηματικά κείμενα. 3. Από τα κείμενα της ενότητας για τους μη κυβερνητικούς οργανισμούς προτείνεται να επιλεγεί το κείμενο 7. 4. Συνιστάται η διδασκαλία των υπωνύμων και του ορισμού [Γ] να προσεγγιστεί διαθεματικά, με χρήση και κειμένων από άλλα σχολικά εγχειρίδια και από το σχολικό λεξικό.
B. Χρονικές και υποθετικές προτάσεις	
B1 Χρονικές προτάσεις	
B2 Υποθετικές προτάσεις	
Γ. Υπώνυμα - Ορισμός	
Γ1. Υπώνυμα	
Γ2. Ορισμός	
Δ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	
Διαθεματική εργασία	

7^η ΕΝΟΤΗΤΑ Τέχνη: μια γλώσσα για όλους σε όλες τις εποχές	
ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	6 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	1. Προτείνεται να διδαχτούν κατ' επιλογήν δύο από

B. Αποτελεσματικές προτάσεις και εναντιωματικές προτάσεις	<p>τα τέσσερα εισαγωγικά κείμενα.</p> <p>2. Σε ό,τι αφορά τις αποτελεσματικές και τις εναντιωματικές προτάσεις [B], η έμφαση να δοθεί στις χρήσεις και σημασίες των αντίστοιχων συνδέσμων.</p> <p>3. Η θεωρία για τη μετωνυμία προτείνεται να δοθεί με τη χρήση χαρακτηριστικών παραδειγμάτων από διαφορετικά κειμενικά είδη, ώστε να αναδειχθούν οι επικοινωνιακοί και κειμενικοί παράγοντες που αιτιολογούν τη χρήση της [Γ].</p>
B1. Αποτελεσματικές προτάσεις	
B2. Εναντιωματικές προτάσεις	
Γ. Μετωνυμία	
Δ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου Διαθεματική εργασία	

8^η ΕΝΟΤΗΤΑ

Μπροστά στο μέλλον

ΔΙΑΔΚΤΕΑ ΥΛΗ	6 ΔΙΑΔΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
A. Εισαγωγικά κείμενα	<p>1. Εφόσον ο χρόνος δεν επαρκεί, προτείνεται να επιλεγούν δύο από τα τέσσερα εισαγωγικά κείμενα καθώς και τα κείμενα 6 έως 9 και 12.</p> <p>2. Η διδασκαλία των μορίων [B] θα πρέπει να επικεντρωθεί στα συχνότερα από αυτά, (να, θα, ας, για). Οι διδάσκοντες καλό είναι να αποφεύγουν να χαρακτηρίζουν γενικά ως μόρια άκλιτες λέξεις που αναγνωρίζονται σε άλλα σημεία των εγχειριδίων ως επιρρήματα ή σύνδεσμοι.</p> <p>3. Από τα σχήματα λόγου [Δ], προτείνεται η διδακτική έμφαση να δοθεί κυρίως στην παρομοίωση, την υπερβολή και το σχήμα λιτότητας, που συναντούν οι μαθητές και στα λογοτεχνικά κείμενα.</p> <p>4. Να δοθεί έμφαση στη διδασκαλία της περίληψης [E]. Προτείνονται ενδεικτικά τα ακόλουθα στάδια στην σύνταξη περίληψης:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατανόηση του κειμένου και εντοπισμός του θεματικού του κέντρου. • Εξεργασία του κειμένου: υπογράμμιση των βασικών λέξεων κάθε παραγράφου, σύνταξη πλαγιοτίτλων για κάθε παράγραφο. • Συγγραφή της περίληψης: αναφορά του θεματικού κέντρου του κειμένου, αξιοποίηση των πλαγιοτίτλων, χρησιμοποίηση συνδετικών λέξεων και εκφράσεων μετατροπή του ευθέος λόγου σε πλάγιο με χρήση κατάλληλων ρημάτων κ.ά.
B. Μόρια	
Γ. Στίξη	
Δ. Σχήματα λόγου	
E. Περίληψη	
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	

<p>Διαθεματική εργασία</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Επανελέγχος της περίληψης: αριθμός λέξεων αποφυγή υπερβολικής πύκνωσης αλλά και περιττών λεπτομερειών, σφάλματα νοηματικά, υφολογικά, εκφραστικά, ορθογραφικά, αντιστοιχία του παραχθέντος κειμένου με το ζητούμενο επικοινωνιακό πλαίσιο κ.ά. <p>5. Σχετικά με την περίληψη, επισημαίνεται ειδικότερα ότι δεν είναι μία δεξιότητα αποκομμένη από τις περιστάσεις της χρησιμοποίησης της (συντάκτης, αποδέκτης, σκοπός της συμπύκνωσης) και είναι σκόπιμο οι σχετικές δραστηριότητες να εντάσσονται σε ευρύτερο κειμενικό πλαίσιο (π.χ. δημοσιογραφικό άρθρο που συμπεριλαμβάνει την περίληψη της έκθεσης ενός διεθνούς οργανισμού για την κοινωνική κατάσταση στην Ελλάδα).</p>
----------------------------	---

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ **(Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου)**

Για το μάθημα των Θρησκευτικών θα ακολουθηθούν όσα προβλέπονται στο ΠΣ του μαθήματος. Ωστόσο, ο διδάσκων σε συνεργασία με τον Σχολικό Σύμβουλο, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες του σχολείου και της συγκεκριμένης τάξης, μπορεί να προβαίνει σε ανάλογες διαφοροποιήσεις της διδασκόμενης ύλης και του αριθμού των ωρών σε ορισμένες από τις διδακτικές ενότητες. Συνεπώς, προτείνεται στον διδάσκοντα να ακολουθεί τα συνακόλουθα βιβλία του εκπαιδευτικού για κάθε συγκεκριμένη τάξη.

Για τα Βιβλία του εκπαιδευτικού βλ. <http://www.pi-schools.gr/books/gymnasio/> ή στο «ψηφιακό σχολείο»:

1. Θρησκευτικά Α΄ τάξης Γυμνασίου, Βιβλίο Εκπαιδευτικού:

<http://ebooks.edu.gr/courses/DSGYM-A109/document/4bdec690gln8/4bdec6c4gdvn/4bdec6c5anxm.pdf>

2. Θρησκευτικά Β΄ τάξης Γυμνασίου, Βιβλίο Εκπαιδευτικού:

<http://ebooks.edu.gr/courses/DSGYM-B118/document/4be7e19bs3vh/4be7e1bf3476/4df0cd6agxmv.pdf>

3. Θρησκευτικά Γ΄ τάξης Γυμνασίου, Βιβλίο Εκπαιδευτικού:

<http://ebooks.edu.gr/2013/books-pdf.php?course=DSGYM-C117>

ΞΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ **(Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου)**

ΑΓΓΛΙΚΑ, ΓΑΛΛΙΚΑ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ Α΄, Β΄, Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

1. Για τα Αγγλικά:

Για τη διδασκαλία της Αγγλικής γλώσσας στο Γυμνάσιο οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ανατρέχουν στις εκτενείς οδηγίες που δίνονται στο βιβλίο καθηγητή, το οποίο συνοδεύει κάθε διδακτικό εγχειρίδιο. Η διδασκαλία και η εκμάθηση της Αγγλικής γλώσσας πραγματοποιείται κατά επίπεδα γνώσεων σε όλες τις τάξεις και οι εκπαιδευτικοί φροντίζουν από την αρχή της σχολικής χρονιάς με σχετικό προγραμματισμό να καλύψουν τις βασικές γλωσσικές δεξιότητες που διέπει κάθε επίπεδο γλωσσομάθειας.

Σύμφωνα με τους διεθνείς στόχους και τα πρότυπα γλωσσομάθειας, καθώς και την προοπτική εναρμόνισης του Κρατικού Πιστοποιητικού Γλωσσομάθειας με τη σύνδεση της διδασκαλίας της Αγγλικής γλώσσας στο δημόσιο σχολείο, προτείνεται να καταβάλλεται προσπάθεια από τους εκπαιδευτικούς στον σταδιακό και συνολικό σχεδιασμό της διδακτέας ύλης τους, ώστε οι μαθητές να έχουν αποκτήσει δεξιότητες στην Αγγλική γλώσσα σε επίπεδο Β με την αποφοίτηση από το Γυμνάσιο.

Επιπλέον, οι καθηγητές Αγγλικών θα ήταν σκόπιμο να λαμβάνουν υπόψη τους στον σχεδιασμό της ύλης, την οποία θα διδάξουν κάθε χρονιά, τις αρχές που διέπουν το ισχύον Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και το συνακόλουθο Αναλυτικό Πρόγραμμα (ΑΠΣ) της Αγγλικής γλώσσας (ΦΕΚ 303 & 304/13-03-03), το Common European Framework of Reference (CEF, 2001) και το European Language Portfolio (ELP, 2001). Στα παραπάνω δίνεται έμφαση στην επικοινωνιακή προσέγγιση που πρέπει να έχει το μάθημα της ξένης γλώσσας, και γίνεται αναλυτική αναφορά στον βαθμό εξοικείωσης που αναμένεται να έχουν οι μαθητές με τη δομή και τη λειτουργία του γλωσσικού συστήματος, ανάλογα με τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες ανά ηλικία και τάξη. Στο πλαίσιο αυτό αναδεικνύεται η αξία της πολυγλωσσίας, αναπτύσσεται η διαπολιτισμική συνείδηση και καλλιεργούνται μεταγνωστικές δεξιότητες και δεξιότητες δια βίου μάθησης.

Όσον αφορά τη διδασκαλία της Αγγλικής Γλώσσας στη Γ΄ τάξη Γυμνασίου στο επίπεδο προχωρημένων - για το οποίο δεν προβλέπεται βιβλίο - προτείνεται να χρησιμοποιηθεί το διδακτικό πακέτο Αγγλικής Γλώσσας για αρχαρίους "Think Teen- 3rd Grade of Junior High School- Αρχάριοι", από το οποίο οι διδάσκοντες θα επιλέγουν εκείνα τα κεφάλαια που ανταποκρίνονται στο επίπεδο γλωσσομάθειας του μαθητικού δυναμικού της τάξης.

Τέλος, παροτρύνονται οι εκπαιδευτικοί να απευθύνονται στους Σχολικούς Συμβούλους Αγγλικής γλώσσας της περιοχής τους καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς για περαιτέρω στήριξη και παιδαγωγική καθοδήγηση στο διδακτικό τους έργο.

2. Για τα Γαλλικά:

Α΄ Γυμνασίου	Μέχρι και την 3 ^η Ενότητα (Unité 3) του διδακτικού πακέτου <i>Action.fr-gr 1</i>
Β΄ Γυμνασίου	Ολοκλήρωση του διδακτικού πακέτου <i>Action.fr-gr 1</i>
Γ΄ Γυμνασίου	Από το διδακτικό πακέτο <i>Action.fr-gr 3</i> ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει τις διδακτικές ενότητες που είναι προσιτές στο επίπεδο γλωσσομάθειας των μαθητών του

3. Για τα Γερμανικά:

Α΄ Γυμνασίου	Μέχρι το 5 ^ο κεφάλαιο (Lektion 5) του διδακτικού πακέτου <i>Deutsch - ein Hit! 1</i>
Β΄ Γυμνασίου	Ολοκλήρωση του διδακτικού πακέτου <i>Deutsch - ein Hit! 1</i>
Γ΄ Γυμνασίου	Μέχρι το 4 ^ο κεφάλαιο (Lektion 4) του διδακτικού πακέτου <i>Deutsch - ein Hit! 2</i>

Επισημαίνεται ωστόσο ότι θα πρέπει οι εκπαιδευτικοί να λαμβάνουν υπόψη τους το ΑΠΣ, να αξιοποιούν στον μέγιστο βαθμό τις γνώσεις που απέκτησαν οι μαθητές στην προηγούμενη βαθμίδα ή τάξη καθώς και να δίνουν την απαιτούμενη προσοχή στον προγραμματισμό και στην οργάνωση της διδασκαλίας εν γένει αλλά και της κάθε διδακτικής ώρας χωριστά, ώστε να γίνεται «αποτελεσματική» χρήση του διδακτικού χρόνου. Επίσης θα πρέπει να διδάσκουν τα μορφοσυντακτικά φαινόμενα που κρίνονται απαραίτητα για την καλλιέργεια επικοινωνιακών δεξιοτήτων ανάλογα με το επίπεδο γλωσσομάθειας του μαθητικού δυναμικού τους.

ΙΤΑΛΙΚΑ ΚΑΙ ΙΣΠΑΝΙΚΑ Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Η διδασκαλία των Ιταλικών και των Ισπανικών στο Γυμνάσιο γίνεται με τα διδακτικά εγχειρίδια, τα οποία ο διδάσκων επιλέγει από τον Κατάλογο Εγκεκριμένων Βοηθημάτων του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων και διατίθενται στο εμπόριο. Κάθε κατάλογος περιλαμβάνει διαφορετικές διδακτικές σειρές οι οποίες πρέπει να συνάδουν με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ) προκειμένου να εγκριθούν. Η κάθε μία από αυτές αποτελεί διαφορετική πρόταση υλοποίησης του ΑΠΣ, με διαφορετική δομή και δόμηση της ύλης, διαφορετική παρουσίαση των λεκτικών πράξεων, των μορφοσυντακτικών φαινομένων κ.λπ., και γι' αυτό, κάθε τμήμα προχωράει μεν προς τον ίδιο στόχο, αλλά με διαφορετικό τρόπο.

Ωστόσο, οι διδάσκοντες θα πρέπει να λάβουν υπόψη:

α) ότι ιδιαίτερα κατά τα αρχικά στάδια εκμάθησης μιας ξένης γλώσσας, αυτό που προέχει είναι η οικοδόμηση ενός βασικού γνωστικού υπόβαθρου, προκειμένου να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη συνέχιση της κατάκτησης της γλώσσας,

β) ότι το εκάστοτε διδακτικό εγχειρίδιο είναι ένα «εργαλείο» υλοποίησης του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών, το οποίο, στο σύνολό του, αλλά και ως προς τους επιμέρους διδακτικούς στόχους, αποτελεί τον βασικό οδηγό, βάσει του οποίου σχεδιάζεται και υλοποιείται το μάθημα.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

(Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου)

I. Διδακτέα ύλη

Τα ισχύοντα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) των Εικαστικών είναι «ανοικτού» τύπου. Δεν προσδιορίζουν εντελώς καθορισμένη διδακτέα ύλη, αλλά άξονες περιεχομένου. Η διδακτέα ύλη των ΑΠΣ αναφέρεται για κάθε τάξη στις θεματικές ενότητες των έξι αξόνων (1.Υλικά και Τεχνικές, 2

.Μορφικά Στοιχεία, 3. Περιεχόμενο, 4. Μορφές Εικαστικών Τεχνών, 5. Ιστορία Τέχνης, 6. Αισθητική Ανάλυση). Ο εκπαιδευτικός κατά την κρίση του συνδυάζει αυτούς τους άξονες στην διδασκαλία του και δύναται να εμβαθύνει περισσότερο ή λιγότερο στην ύλη που έχει επιλέξει. Η έκταση της διδακτέας ύλης μπορεί να προγραμματιστεί κατά την κρίση του εκπαιδευτικού, σε σχέση με το επίπεδο των μαθητών του και την υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου.

Το μάθημα των Εικαστικών υποστηρίζεται από βιβλίο μαθητή, τετράδιο εργασιών και βιβλίο εκπαιδευτικού. Στο βιβλίο του μαθητή εφαρμόζεται ένας συνδυασμός των προαναφερθέντων αξόνων. Ο εκπαιδευτικός δύναται να χρησιμοποιεί το έντυπο, το ψηφιακό ή άλλο υλικό που έχει στη διάθεσή του (βλ. υποστηρικτικό υλικό στην ιστοσελίδα του Π.Ι.) σε συνθήκες εικαστικού εργαστηρίου, ώστε να επιτευχθούν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό οι στόχοι που τίθενται στο ΑΠΣ.

II. Διαχείριση διδακτέας ύλης

Στην περίπτωση που ο εκπαιδευτικός επιλέξει να ακολουθήσει την ύλη του βιβλίου του μαθητή, τότε προτείνεται:

Α' Γυμνασίου

- Στο πρώτο τρίμηνο να διδάξει τα εξής: κεφ. 1. «Από την Κίνηση στην Έκφραση», κεφ.2. « Όλα είναι Χρώμα», κεφ.3. «Οργανώνω, Σύνθεση και Αισθητική», κεφ.4. «Σχέδιο για Όλους».
- Στο δεύτερο τρίμηνο να διδάξει τα εξής: κεφ.5. «Η Δική μου Πραγματικότητα», κεφ.6. «Κινούμενο Σχέδιο», κεφ.7. «Πηλός», κεφ.8. «Χαρακτική».
- Στο τρίτο τρίμηνο να διδάξει τα εξής: κεφ. 9. «Η Ζωή και οι Τέχνες», κεφ. 10. «Ένα Πρωινό στον Παρθενώνα», κεφ. 11. «Στους θησαυρούς του Μουσείου».

Β' Γυμνασίου

- Στο πρώτο τρίμηνο να διδαχθούν τα εξής:
«1^η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ - ΥΛΙΚΑ, ΤΕΧΝΙΚΕΣ, ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΣΜΟΙ»: ΘΕΜΑ 1. Το Σχέδιο και το Χρώμα, ΘΕΜΑ 2. Το Χαρτί και οι Τεχνικές του, ΘΕΜΑ 3. Το Ψηφιδωτό και η Γλυπτική με Ξύλο.
«2^η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ - ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΤΕΧΝΕΣ»: ΘΕΜΑ 1. Διακόσμηση Εσωτερικών Χώρων - Σκηηνικά.
- Στο δεύτερο τρίμηνο τα εξής:
«3^η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ - ΜΟΡΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ», ΘΕΜΑ 1. Η υφή., ΘΕΜΑ 2. Ο όγκος και ο χώρος.
- Στο τρίτο τρίμηνο τα εξής:
«4^η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΓΟΥ - ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΕΧΝΗΣ»: ΘΕΜΑ 1. Ανάλυση και σύνθεση, ΘΕΜΑ 2. Αλληγορικά και συμβολικά έργα, ΘΕΜΑ 3. Βυζαντινή τέχνη, ΘΕΜΑ 4. Εξω-ευρωπαϊκή τέχνη.

Γ' Γυμνασίου

- Στο πρώτο τρίμηνο να διδαχθούν τα εξής:
«1^η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ - ΜΟΡΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ»: ΘΕΜΑ 1. Το Φως και οι Φωτοσκιάσεις, ΘΕΜΑ 2. Ο Όγκος μέσα από τον Τόνο και το Χρώμα, ΘΕΜΑ 3. Ο Χώρος και το Βάθος, ΘΕΜΑ 4. Κίνηση, Ένταση και Δυναμική,

- ΘΕΜΑ 5. Δομή και Σύνθεση.
- Στο δεύτερο τρίμηνο τα εξής:
    - «2^η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ - ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΤΕΧΝΕΣ»: ΘΕΜΑ 1. Σχέδιο Γραφιστικής, ΘΕΜΑ 2. Βιομηχανικός Σχεδιασμός, ΘΕΜΑ 3. Σχεδιασμός Ενδύματος και Μόδα
    - «3^η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ - ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ»: ΘΕΜΑ 1. Φωτογραφία, ΘΕΜΑ 2. Βίντεο και Ηλεκτρονικός Υπολογιστής.
  - Στο τρίτο τρίμηνο τα εξής:
    - «4^η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ - ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ»: ΘΕΜΑ 1. Αφηρημένη Τέχνη - τα μη παραστατικά έργα, ΘΕΜΑ 2. Ασαμπλάζ, παρεμβάσεις στο χώρο, ΘΕΜΑ 3. Ομοιότητες και Διαφορές των Καλών Τεχνών.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Για το μάθημα Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή της Γ΄ Γυμνασίου (βιβλίο Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή) των Στέλλα Σωτηρίου, Στέλλα Κορδονούρη και Αικατερίνη Ζαφρανίδου) για τα ημερήσια Γυμνάσια κρίνεται ότι είναι απαραίτητο **να διδαχθεί όλη η ύλη του βιβλίου.**

Γ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Η διδακτέα ύλη του μαθήματος από το βιβλίο Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή των Στέλλα Σωτηρίου, Στέλλα Κορδονούρη και Αικατερίνη Ζαφρανίδου, ορίζεται ως εξής:

Μέρος Α΄ - Ενότητα Ι: Το άτομο και η κοινωνία

- Κεφάλαιο 1: Εισαγωγικές έννοιες,
- Κεφάλαιο 5: Κοινωνικοποίηση και κοινωνικός έλεγχος,
- Κεφάλαιο 6: Κοινωνικά προβλήματα.

Μέρος Β΄ - Ενότητα ΙΙ: Το άτομο και η πολιτεία

- Κεφάλαιο 7: Το άτομο και η πολιτεία,
- Κεφάλαιο 8: Τα πολιτεύματα και το Σύνταγμα,
- Κεφάλαιο 10: Οι λειτουργίες του κράτους,
- Κεφάλαιο 12: Δικαιώματα και υποχρεώσεις

ΜΟΥΣΙΚΗ **(Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου)**

I. Διδακτέα ύλη

Στα διδακτικά πακέτα (βιβλίο μαθητή, τετράδιο εργασιών και βιβλίο εκπαιδευτικού ανά τάξη) ο εκπαιδευτικός μπορεί κατά την κρίση του να συμπύξει ορισμένες διδακτικές ενότητες, εστιάζοντας στους άξονες που προσδιορίζει το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, και να ολοκληρώνει κυρίως τις απαραίτητες και ουσιαστικότερες για αυτό μουσικές δραστηριότητες εκτέλεσης, δημιουργίας και ακρόασης σε σχέση με το επίπεδο των μαθητών του.

Για την αποτελεσματικότερη προσέγγιση του μαθήματος της Μουσικής συνιστάται η παράλληλη χρήση των συνοδευτικών των βιβλίων CDs καθώς και του Υποστηρικτικού Υλικού για τη Μουσική (Audio CD Α΄ έως Γ΄ Γυμνασίου Μουσική Αγωγή - Μουσικό Ανθολόγιο), του Εκπαιδευτικού Λογισμικού (Audio CD) «Μουσικές Πράξεις Γυμνασίου» και του Συμπληρωματικού Ακουστικού Υλικού (Audio CD) για το Βιβλίο Μουσικής της Α΄ Γυμνασίου.

II. Διαχείριση διδακτέας ύλης

Προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να διευκολυνθούν στην επιλογή και διαχείριση διδακτικών ενοτήτων, παρέχουμε παρακάτω μια ενδεικτική πρόταση διαχείρισης της ύλης ανά τάξη και ανά τρίμηνο:

Μουσική Α΄ Γυμνασίου

Στο Α΄ Τρίμηνο προτείνεται να διδαχθούν οι ενότητες Α΄ και Β΄:

- Α΄ Ενότητα: «Ρυθμός, Ήχος και Χρώματα». Προτείνεται να ξεκινήσει η διδασκαλία από την υποενότητα 2 «Μουσικοί διάλογοι και αντίφωνα». Το «Διάλογος στην ήπειρο του ρυθμού» να διδάσκεται λίγο αργότερα, όταν οι μαθητές θα έχουν κατανοήσει την υπόλοιπη ενότητα.
- Β΄ Ενότητα: «Υφαίνω Μουσική».

Τα παρακάτω θα μπορούσαν να αφαιρεθούν:

- Β΄ Ενότητα, 1.α. «Επιμένω Μουσικά 1».
- Β΄ Ενότητα 1.β. «Επιμένω Μουσικά 2».
- Β΄ Ενότητα 2.β. «Μουσικές σε πέντε τόνους».
- Γ΄ Ενότητα, «Ας κάνουμε μια επανάληψη (1)».

Στο Β΄ Τρίμηνο προτείνεται να διδαχθούν οι ενότητες Α΄, Ε΄ και Στ΄:

- Δ΄ Ενότητα: «Υφαίνω κι άλλη Μουσική».
- Ε΄ Ενότητα: «Ταξιδεύω με τη Μουσική».
- Στ΄ Ενότητα: «Χορεύω με τη Μουσική».

Τα παρακάτω θα μπορούσαν να αφαιρεθούν:

- Δ΄ Ενότητα «1. Μουσική σε δύο χρόνους».
- Δ΄ Ενότητα «4. Μουσική σε κύκλο».
- Στ΄ Ενότητα «2. Χορεύω Ευρωπαϊκά».

Στο Γ΄ Τρίμηνο προτείνεται να διδαχθεί η ενότητα Η΄ :

Η΄ Ενότητα Σχέδιο Συνθετικής Εργασίας- project «το Νερό».

Η Ζ΄ Ενότητα, «Ας κάνουμε μια επανάληψη (2)», θα μπορούσε να αφαιρεθεί.

Μουσική Β΄ Γυμνασίου

Στο Α΄ Τρίμηνο προτείνεται να διδαχθούν οι ενότητες:

- Ένας κόσμος... μετά μουσικής.
- Σε ρυθμούς... αφρικάνικους.

Στο Β΄ Τρίμηνο προτείνεται να διδαχθούν οι ενότητες:

- Μελωδικοί εξωτικοί αυτοσχεδιασμοί.
- Ευρωπαϊκές προδιαγραφές.

Στο Γ΄ Τρίμηνο προτείνεται να διδαχθούν οι ενότητες:

- Ο γύρος της Ελλάδας.
- Ευρετήριο.

Από το βιβλίο της Β΄ Γυμνασίου μπορεί να αφαιρεθεί η Ενότητα “Μουσική για... χορό”.

Μουσική Γ΄ Γυμνασίου

Στο Α΄ Τρίμηνο προτείνεται να διδαχθούν οι ενότητες:

- Το ταξίδι της μουσικής στον 20ο αι.
- Η μουσική πρωτοπορία στην Ελλάδα του 20ου αι..
- Εικόνα και Ήχος
- Εικαστικά και μουσική... μουσική και εικαστικά.
Μουσική και κινηματογράφος.
Μουσική και διαφήμιση.

Στο Β΄ Τρίμηνο προτείνεται να διδαχθούν οι ενότητες:

- Από το γκόσπελ στο ροκ
- Και εγένετο... το blues.
All that Jazz!.
Το φαινόμενο Beatles.
Η ιστορία ενός τοίχου.
- Ελληνικές μουσικές ιστορίες
- Η ελληνική μουσική του χτες και του σήμερα.
Ρεμπέτικο και λαϊκό τραγούδι.
Ελληνική τζαζ.

Στο Γ΄ Τρίμηνο προτείνεται να διδαχθούν οι ενότητες:

- Στις γειτονιές του ελληνικού τραγουδιού
- Οδός Μάνου Χατζιδάκι.
Άξιον εστί το φως.
Η «επιστροφή στις ρίζες» του Γ. Μαρκόπουλου.
Η... γειτονιά του Σταύρου Ξαρχάκου.
Ο δρόμος του Μάνου Λοΐζου.
Για τη μικρή Ελλάδα του Δ. Σαββόπουλου.
- Αντί επιλόγου... σχέδια εργασίας!
- Είμαστε στον αέρα!
Πολύτεχνο υπερθέαμα!
- Ευρετήριο.

Από το βιβλίο της Γ΄ Γυμνασίου, προτείνεται να αφαιρεθούν οι εξής υποενότητες:

- Μουσικοί πειραματισμοί και ανατροπές.
- Πέτρα που κυλάει δεν χορταριάζει.
- Το ρεμπέτικο και λαϊκό τραγούδι.

ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ **(Α΄ και Β΄ Γυμνασίου)**

Α. Σκοπός και στόχοι του μαθήματος της Οικιακής Οικονομίας

Γενικός σκοπός διδασκαλίας της Οικιακής Οικονομίας είναι η ανάπτυξη του ανθρώπου στην οικογένεια και στην κοινότητα. Με άλλα λόγια, συμβάλλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών, ώστε, ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά. Η Οικιακή Οικονομία προσφέρει γνώση για τη δημιουργία ενός φυσικού, κοινωνικού, οικονομικού, πολιτισμικού αλλά και αισθητικού περιβάλλοντος, με σκοπό την αναβάθμιση της ποιότητας

ζωής, την ευημερία του ατόμου, της οικογένειας και της κοινωνίας γενικότερα. Το μάθημα της Οικιακής Οικονομίας, σύμφωνα με την υπ' αρ. 115475/Γ2/21-08-2013 Υ.Α. (ΦΕΚ Β 2121), διδάσκεται στην Α΄ τάξη Γυμνασίου δύο ώρες εβδομάδα και στη Β΄ τάξη Γυμνασίου μία ώρα την εβδομάδα.

Β. Προτεινόμενες στρατηγικές μάθησης:

- Βιωματική μάθηση
- Ομαδοσυνεργατική μέθοδος
- Διευρευνητική μέθοδος
- Μέθοδος κατάκτησης εννοιών
- Παρακολούθηση βίντεο, φιλμ, εικόνων, βασισμένη σε φύλλα εργασίας από την εκπαιδευτική τηλεόραση ή από άλλους εγκεκριμένους ιστότοπους
- Ανακαλυπτική παρατήρηση βασισμένη σε φύλλα εργασίας από εικονογραφημένο υλικό και έργα Τέχνης
- Χρήση Τ.Π.Ε. και διαδραστικού πίνακα, (σε όσες σχολικές μονάδες υπάρχει η κατάλληλη υποδομή), δημιουργία διαφανειών και συστηματική χρήση των δυνατοτήτων που παρέχει ο ιστότοπος <http://www.e-yliko.gr/default.aspx>.
- Διδασκαλία με διάλογο
- Εννοιολογικός χάρτης
- Καταιγισμός ιδεών

Γ. Διδακτικά εργαλεία

Πέρα από το διδακτικό βιβλίο του μαθητή ο διδάσκων οφείλει να αξιοποιεί τις προτάσεις του *Βιβλίου του Εκπαιδευτικού*, καθώς και τον **Εργαστηριακό Οδηγό Α Γυμνασίου** (βλ. <http://dschool.edu.gr/>). Ποικίλα πολυμεσικά εργαλεία καθώς και ποικίλο διδακτικό υλικό μπορεί να αναζητήσει εναλλακτικά και στο **Φωτόδεντρο**, Πανελλήνιο Ψηφιακό Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων για την Α/θμια & Β/θμια Εκπ/ση, σχεδιαστής ΙΤΥΕ-ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ (βλ. <http://photodentro.edu.gr/jspui/>), στην **Ψηφιακή Βιβλιοθήκη**, Επιχειρησιακό Πρ/μα «Εκπαίδευση και δια Βίου Μάθηση» (βλ. <http://repository.edulll.gr/edulll/>).

Οικιακή Οικονομία Α΄ Γυμνασίου

Για το μάθημα της Οικιακής Οικονομίας Α΄ Γυμνασίου κρίνεται ότι θα πρέπει να καλυφθεί όλη η ύλη του βιβλίου. Προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να διευκολυνθούν στη διαχείριση των διδακτικών ενοτήτων, παρέχουμε παρακάτω μια ενδεικτική πρόταση διαχείρισης της ύλης:

Η οικογένεια και ο κοινωνικός περίγυρος (9 ώρες)

- Οι μαθητές προσεγγίζουν το θεσμό της οικογένειας και τη σημασία του για την προσωπική και κοινωνική ζωή. Γνωρίζουν τις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά της ελληνικής οικογένειας, κατανοούν το ρόλο της οικογενειακής ανατροφής και διαπαιδαγώγησης, αναπτύσσουν διαπροσωπικές σχέσεις και κοινωνικές δεξιότητες για συνεργασία και συμμετοχή σε συλλογικές προσπάθειες.

Οικονομικά της οικογένειας (4 ώρες)

- Αντιλαμβάνονται τη σημασία των οικονομικών πόρων και ζητημάτων που απασχολούν την οικογένεια και να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα «οικογενειακού προϋπολογισμού» και καταναλωτικής συμπεριφοράς.

Διατροφή (9 ώρες)

- Συνειδητοποιούν τη σπουδαιότητα της διατροφής στην καθημερινή ζωή και ευαισθητοποιούνται για θέματα ποιότητας, υγιεινής διατροφής και διαιτολογίας, καθώς και καταναλωτικής συμπεριφοράς.

Αγωγή Υγείας (7 ώρες)

- Γνωρίζουν τον εαυτό τους και αντιλαμβάνονται τις καθημερινές ανάγκες υγιεινής φροντίδας, αναπτύσσουν γνώσεις και δεξιότητες μέσα από βιωματική μάθηση και κριτική γνώση ώστε να καλλιεργούν στάσεις αυτοπεποίθησης και αυτοελέγχου με σκοπό την σωστή λήψη αποφάσεων.

Πρόληψη ατυχημάτων (6 ώρες)

- Αποκτούν γνώσεις και εμπειρίες για την αποφυγή, πρόληψη και αντιμετώπιση ατυχημάτων, ασκούνται στην κυκλοφοριακή αγωγή και αποφεύγουν τη βία.

Κατοικία (5 ώρες)

- Γνωρίζουν τη πολλαπλή σημασία της κατοικίας για τον άνθρωπο, την αξία της παράδοσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς, καλλιεργούν την καλαισθησία και αποκτούν γνώσεις για την λειτουργικότητα, αισθητική και υγιεινή της κατοικίας.

Ενδυμασία (5 ώρες)

- Αποκτούν γνώσεις και πληροφορίες για την ιστορική εξέλιξη της ενδυμασίας, για την ελληνική παραδοσιακή ενδυμασία, τις πρώτες ύλες, τα κριτήρια επιλογής, καθώς και στοιχεία για την αισθητική και υγιεινή της ενδυμασίας.

Θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες: Σύστημα, αλληλεπίδραση, μεταβολή, άτομο-σύνολο (ομάδα), ομοιότητα-διαφορά, χώρος, χρόνος.

Οικιακή Οικονομία Β΄ Γυμνασίου

Για το μάθημα της Οικιακής Οικονομίας Β΄ Γυμνασίου ως διδακτέα ύλη ορίζονται οι ενότητες 1, 2, 4, 6 και 10. Προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να διευκολυνθούν στη διαχείριση των διδακτικών ενοτήτων, δίνουμε παρακάτω μια ενδεικτική πρόταση διαχείρισης της ύλης:

1. Οικιακή Οικονομία και Ελληνικός Πολιτισμός (5 ώρες)

- Οι μαθητές γνωρίζουν την οργάνωση του ιδιωτικού και οικογενειακού βίου των Ελλήνων διαχρονικά και κατανοούν τη συμβολή της Οικιακής Οικονομίας στη διαμόρφωση του Ελληνικού πολιτισμού.

2. Οργάνωση της Οικογενειακής Ζωής (3 ώρες)

- Αντιλαμβάνονται τη σημασία της οργάνωσης για την ποιότητα ζωής του κάθε ανθρώπου καθώς και για την ίδια την οικογένεια. Μαθαίνουν τη σημασία της διαχείρισης του χρόνου καθώς και της ύπαρξης στόχων για τον άνθρωπο.

4. Συμπεριφορά του Καταναλωτή (3 ώρες)

- Αντιλαμβάνονται την οικονομική και καταναλωτική συμπεριφορά του νοικοκυριού ως μορφής οικονομικής οργάνωσης και εξετάζουν τους παράγοντες που την επηρεάζουν. Πληροφορούνται για τη διαφήμιση, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του καταναλωτή καθώς και για τους σχετικούς νόμους για την προστασία του καταναλωτή.

6. Οικολογία και Κατοικία (5 ώρες)

- Κατανοούν τις βασικές έννοιες του που σχετίζονται με το περιβάλλον, τις μορφές ρύπανσης, καθώς και τις συνέπειες της ανθρώπινης δραστηριότητας στο περιβάλλον. Γνωρίζουν τους φυσικούς πόρους, τα είδη τους και τα προβλήματα που προκύπτουν από την υπερεκμετάλλευση των μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας καθώς και τη δυνατότητα εναλλακτικής χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Εξετάζουν τις μορφές κατοικίας στο αγροτικό και αστικό περιβάλλον.

9. Πρώτες Βοήθειες (3 ώρες)

- Αποκτούν τις αναγκαίες γνώσεις για τα φάρμακα και την ορθολογική χρήση τους. Μαθαίνουν για την αντιμετώπιση των ατυχημάτων, των φυσικών καταστροφών καθώς και για την παροχή πρώτων βοηθειών.

10. Προετοιμασία για το μέλλον (4 ώρες)

- Μαθαίνουν για τον ρόλο της οικογένειας στη σύγχρονη πραγματικότητα και αποκτούν βασικές γνώσεις σε σχέση με τους νόμους που αναφέρονται στις οικογενειακές σχέσεις στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς.

Προτεινόμενα σχέδια εργασίας για την Οικιακή Οικονομία Α και Β Γυμνασίου

1. Ηοικογένεια στο χώρο και στο χρόνο. Σε συνεργασία με τους καθηγητές των Ξένων Γλωσσών, της Γεωγραφίας και της Ιστορίας να ερευνήσετε τα χαρακτηριστικά των οικογενειών άλλων χωρών και λαών και να τα συγκρίνετε με τα χαρακτηριστικά της σύγχρονης ελληνικής οικογένειας. Να διαπιστώσετε διαφορές, ομοιότητες και αλλαγές μέσα στο χώρο και στο χρόνο και να εξηγήσετε την αιτία τους.

2. Ασφαλής χρήση του Διαδικτύου. Οι μαθητές αναζητούν πληροφορίες από τον Συνήγορο του Παιδιού, από το Ελληνικό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου και από άλλους φορείς για την ασφαλή χρήση των κοινωνικών δικτύων.

3. Ομάδες Τροφίμων. Εκπόνηση ατομικών και ομαδικών εργασιών με θέμα συγκέντρωση πληροφοριών για κάθε ομάδα τροφίμων και προτάσεις για τη δημιουργία του ιδανικού διαιτολογίου με βάση το μεσογειακό διατροφικό πρότυπο, προτάσεις εβδομαδιαίου διαιτολογίου.

4. Ελληνική παραδοσιακή διατροφή: Εκπόνηση ατομικών ή ομαδικών εργασιών για τη συγκέντρωση στοιχείων από περιοδικά, βιβλία και διαδίκτυο, καθώς και από συνεντεύξεις με τους γεροντότερους που αφορούν τις τροφές, τα σκεύη, τις τεχνικές, τις σχετικές αντιλήψεις και συνήθειες, με σκοπό τη δημιουργία έκθεσης με τοπικά εδέσματα και την ταυτόχρονη παρουσίαση των στοιχείων.

5. Ιστορική εξέλιξη της κατοικίας στην περιοχή σας. Εκπόνηση ατομικών και ομαδικών εργασιών με θέμα συγκέντρωση πληροφοριών, κατασκευές μακέτας, συγκριτική παρουσίαση και ερμηνεία για την εξέλιξη της ανθρώπινης κατοικίας μέσα στο χώρο και στο χρόνο.

6. Παραδοσιακές ενδυμασίες. Καταγραφή και παρουσίαση με τη χρήση ΤΠΕ παραδοσιακών ενδυμασιών της Ελλάδας και άλλων χωρών. Ομοιότητες και διαφορές, σύγκριση με τη σύγχρονη ενδυμασία.

7. Παρουσίαση των σύγχρονων περιβαλλοντικών προβλημάτων. Συγκέντρωση πληροφοριών μετά από αναζήτηση στο διαδίκτυο και στον ημερήσιο ή περιοδικό τύπο. Παρουσίαση στοιχείων με παραγωγή κειμένων κατασκευής αφισών ή με χρήση ΤΠΕ.

8. Κάπνισμα: Εκπόνηση ατομικών και ομαδικών εργασιών με θέμα την επίδραση της διαφήμισης στη χρήση προϊόντων καπνού από εφήβους με συγκέντρωση πληροφοριών από το διαδίκτυο και τον ημερήσιο ή περιοδικό τύπο.

ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ **(Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου)**

Η ύλη της Φυσικής Αγωγής για τις τρεις τάξεις του γυμνασίου, με βάση το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών αποτελείται από κοινές θεματικές ενότητες. Το γεγονός αυτό επιτρέπει τη διδασκαλία όσων είναι απαραίτητο να διδαχθούν, κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες. Για το λόγο αυτό, ο εκπαιδευτικός μπορεί να προγραμματίσει τη διδασκαλία της ύλης, κατ' έτος, με βάση τις ιδιαίτερες συνθήκες της σχολικής μονάδας (υλικοτεχνική υποδομή, αύλειος χώρος, ανάγκες της τάξης κ.λπ.). Στον προγραμματισμό του θα πρέπει να συμπεριλάβει θέματα απ' όλες τις θεματικές ενότητες.

Οι διδάσκοντες να ενημερωθούν ενυπόγραφα.

Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΕΡΜΕΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Εσωτ. Διανομή

- Δ/ση Σπουδών Δ.Ε., Τμήμα Α΄
- Δ/ση Εκκλησιαστικής Εκπ/σης
- Δ/ση Ιδιωτικής Εκπ/σης
- Δ/ση Π.Ο.Δ.Ε.
- Δ/ση Ειδικής Αγωγής
- ΣΕΠΕΔ